

DE SKOR

VOGELWERK GROEP TEXEL

Jaargang 29, nummer 1, 2010

De Skor is een uitgave van Vogelwerkgroep Texel en verschijnt 5x per jaar

Voorzitter

Bernard Spaans, Oesterstraat 27, 1794 AR Oosterend, 0222-318688

Algemeen secretaris

Vincent Stork, Stengweg 14, 1795 LG, De Cocksdorp, 0222-315140

Penningmeester

Rina Rood, De Dageraad 61, 1797 SK Den Hoorn, 0222-319429

Natuurhistorisch secretaris

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 0222-319231

Excursies en lezingen

Klaas de Jong, Klimpstraat 39, 1795 AN De Cocksdorp, 06-21809865
nhdejong@gmail.com

Vogelbeschermingszaken

Jos van den Berg, Kikkertstraat 41, 1795 AB De Cocksdorp, 06-22494483

Algemeen bestuurslid

vacant

Waarnemingen

Arend Wassink, Postweg 64, 1795 JR De Cocksdorp, 0222-311699
arendwassink@texel.com

Redactie

Andri Binsbergen (a.binsbergen@texel.com), Lieuwe Dijkse
(lieuwe.dijkse@elzenhout.nl), Klaas de Jong (nhdejong@gmail.com), Harm Jan
Kiewiet (kiewiet1@planet.nl)

Ons adres is: Vogelwerkgroep Texel
Stengweg 14
1795 LG De Cocksdorp
stork.eelman@12move.nl

Onze website is: www.vogelwerkgroeptexel.nl

Contributie en lidmaatschap

ING-rekening 8417822 t.n.v. Vogelwerkgroep Texel te Den Hoorn
Lidmaatschap €13,50 per jaar, gezinslidmaatschap €15,- per jaar
Aanmelden bij Vincent Stork, stork.eelman@12move.nl, 0222-315140

Foto voorkant: René Pop (Pestvogels in De Cocksdorp, februari 2010)

Tekening achterkant: Frits Jan Maas

Deze Skor is mede tot stand gekomen door LenR kantoorvakhandel.

Van de redactie

Het lijkt er op dat de winter voorbij is. Tenminste, dat was het vooruitzicht op zondag 7 februari, toen ik aan dit stuk begon te schrijven. Slechts een paar dagen later lijkt de lente weer heel ver weg. Brrr...

Wat een gedoe is het toch, deze winter. Heel veel sneeuw, ijsschotsen op de Waddenzee en kruierend ijs bij de dijken. Het is wel een prachtig gezicht, maar levert ook veel ongemakken op. Niet in de laatste plaats voor onze gevederde vrienden. Gelukkig werden en worden deze op vele plaatsen gesteund, onder andere door het bijvoeren, maar ook door ze gewoon met rust te laten.

De winter levert ook leuke dingen op. Zoals de vele Kleine Zwanen die op Texel overwinteren. En een aantal Wilde Zwanen kwam dit jaar ook mee. Door de vele sneeuw was het voor sommigen onder ons soms lastig om ze te ontdekken.

Daarnaast waren er natuurlijk vele andere wintergasten, zoals

Kleine Zwanen

(Foto: Hans Jansen)

verschillende ganzen- en eendensoorten. Bij De Cocksdorp verbleef een tijdlang een mannenclubje Grote Zaagbekken. Wat een mooie vogels zijn dat toch! Hoewel in vrij grote aantallen in Nederland overwinterend, blijft het voor Texel toch wel een rariteit.

En Den Burg leek na hevige sneeuwbuien wel overspoeld te worden met Kramsvogels en Koperwieken. Een fantastisch schouwspel, want ze kwamen zelfs tot in de tuinen. Een ander leuke soort, de Pestvogel, liet zich echter nauwelijks zien. De natuur laat zich niet dwingen. Vincent Stork heeft in zijn waarnemingenrubriek, helemaal achterin de Skor, alles nog eens keurig op een rijtje gezet.

En wat zal de lente ons brengen? Ik kan me nu al verheugen op de tuinvogels die de nestkasten gaan bevolken. Bij de Nationale Tuinvogeltelling stond de Huismus wederom op 1. We hebben nog geprobeerd om ook telgegevens specifiek voor Texel te achterhalen, maar dat is helaas niet gelukt. Daarom in deze Skor een verslag van de Nederlandse telling.

Ik wens u weer veel leesplezier.

Harm Jan Kiewiet

Van het bestuur

Tja, geef je vanwege de te verwachten klimaatsverandering de hoop op een echte winter wat op en dan ligt Texel deze winter, vaker en langer dan ik me kan heugen, onder een witte deken van sneeuw. Voor veel vogels ongetwijfeld ook weer even wennen. Ze moesten een keus maken: wegtrekken naar mildere oorden of hier blijven. Veel lijsters en Houtsnippen bijvoorbeeld kozen voor het laatste. Met als gevolg dat ze, gedwongen door voedselschaarste, dichterbij de bewoonde wereld kwamen dan we gewend waren. Hierdoor waren ze vaak mooi te zien. Ook veel ganzen zijn gebleven, maar zaten dagenlang in de sneeuw zonder de mogelijkheid veel te eten. Er zijn ongetwijfeld slachtoffers gevallen. Dat is sneu voor de individuele dieren, maar tegelijkertijd is dat wel het mechanisme waardoor dieren geëvolueerd zijn tot van die geweldig aangepaste wezens die wel een stootje kunnen verdragen. Niks mis mee dus; gewoon de natuurlijke gang van zaken.

Maar goed, bestuurszaken: er wordt op dit moment weer keihard gewerkt aan het Ornithologisch Jaarverslag 2009. Voor Pasen zal het klaar en te koop zijn. Dat lukt tot nu toe elk jaar, maar het blijft een hele prestatie van de makers. Het jaarlijks overleg met Gemeente Texel, samen met de andere Texelse natuurorganisaties, staat op stapel. Het jaarlijkse overleg met Natuurmonumenten heeft net plaatsgevonden. We hoorden onder andere dat bij Utopia na het komende broedseizoen de werkzaamheden van start zullen gaan en hier zal een Ottersaat/Wagejot-achtige situatie worden gecreëerd met veel water en eilandjes. De plannen zien er veelbelovend uit. Minder goed nieuws was dat we hoorden dat het de bedoeling is komend voorjaar, naast het eieren prikken, ook weer massaal Grauwe Ganzen te gaan vangen en doden. Nu als onderdeel van het onderzoek. De vergelijking met de Japanse walvisvaart dringt zich op. De benodigde vergunning is echter nog niet verleend. We volgen de ontwikkelingen op de voet!

We hebben Hans Witte bereid gevonden om Vogelwerkgroep Texel te gaan vertegenwoordigen in de ledenraad van SOVON en zijn als bestuur blij dat Hans dit wil doen. Ook voor leden wordt het hierdoor gemakkelijker om, via Hans of het VWG-bestuur, zaken aan de orde te stellen op de ledenraad van SOVON.

Tot soort van het jaar 2010 hebben we gekozen: de **Gele Kwikstaart!** In de volgende Skor doen we de plannen rond deze soort uit de doeken.

We hebben al langere tijd geen lezing meer georganiseerd met vogelonderzoek als thema. Daarom zijn we verheugd dat Tamar Lok bereid is gevonden ons te komen vertellen over haar onderzoek aan de Lepelaar. Ze werkt op het NIOZ en heeft onder andere het al 20 jaar lopende kleurringonderzoek aan deze soort uitgewerkt. Houd dinsdagavond 30 maart maar alvast vrij, het belooft een boeiende avond te worden.

Gele Kwikstaart, de Soort van het Jaar 2010 voor Vogelwerkgroep Texel

(Foto: René Pop)

Vlak daarvoor, op vrijdag 26 maart houden we onze jaarlijkse Algemene Ledenvergadering in Stayokay. We hopen daar velen van jullie te ontmoeten om met elkaar van gedachten te wisselen over het beleid van het afgelopen jaar en dat in de komende jaren. De uitnodiging voor de ALV zit bij deze Skor.

Tot slot willen wij als Vogelwerkgroep Texel graag onze grote dank uitspreken naar Marjan Hermens en Ed Buijsman die op 6 juni 2009 een groot feest hebben gevierd waarbij ze geld hebben ingezameld voor de Grote Sterns. Wij werden uitverkoren om dat geld in te zetten voor de bescherming van deze prachtige vogels. Afgelopen week is er een grote hoeveelheid schelpen van gekocht, die we op 6 maart met zoveel mogelijk van onze leden, onder begeleiding van de boswachters van Natuurmonumenten, in de Grote Sternkolonie van de Petten gaan aanbrengen. Zie hiervoor de agenda en geef je snel op! Met deze geweldige donatie kunnen we de strandjes weer op en top in gereedheid brengen voor het komende broedseizoen. Marjan en Ed, bedankt!

Namens het bestuur van Vogelwerkgroep Texel,
Bernard Spaans

Agenda

Woensdag 3 & vrijdag 5 maart: cursus 'Weidevogels' onder leiding van Giel Witte. De cursus bestaat uit twee avonden vanaf 20 uur in de Wielewaal in De Waal en is gratis. Bedoeld voor iedereen die belangstelling heeft voor weidevogels en voor iedereen die mee wil helpen aan de weidevogelbescherming op Texel. De cursus wordt afgesloten met een excursie op 24 april (zie volgende pagina).

Zaterdag 6 maart: VRIJWILLIGERS GEVRAAGD! Samen met de boswachters van Natuurmonumenten halen we de vegetatie weg en brengen nieuwe schelpen (zie 'Van het bestuur') aan in de kolonie van de Grote Sterns in de Petten. Aanvang 10.30 uur. Laarzen noodzakelijk. Laat graag even aan Klaas de Jong weten of je komt (zie onder).

Woensdag 10 maart: Ecomare-lezing over 'De meeuwen van Texel: een probleem of een zegen?' door Kees Camphuysen in de Slinger, Ecomare. Vanaf 20 uur, toegang €2,50 (inclusief koffie of thee).

Maandag 15 maart: Startavond Weidevogelbescherming, om 20 uur in de Wielewaal.

Zaterdag 13 maart: integrale wadvogeltelling. Tellers worden benaderd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt helpen, neem dan contact op met Klaas.

Zaterdag 13 en zondag 14 maart: natuurvaartocht naar de Kreupel op het IJsselmeer. Meer info: zie vorige Skor of www.knnvhoorn.nl

Zondag 21 maart: de 'vogel-afl levering' van de Natuurwijzer op Radio Texel met Andri Binsbergen en Klaas de Jong. Om 12.30u. 'Nieuws uit de Natuur' door Sytske Dijkse. Te beluisteren op 106.1 fm of www.radiotexel.nl

Vrijdag 26 maart: jaarlijkse Algemene Ledenvergadering. Aanvang 20 uur, 19.30 uur zaal open met koffie & thee. Naderhand kort verhaal van Adriaan Dijkse 'Vogelen op de warmste plek der aarde: de Danakil-woestijn, met spectaculaire zwavelafzettingen en zoutkaravanen tot aan de horizon'.

Zaterdag 27 maart: vroegevoorjaarsvogelexcursie onder leiding van Vincent Stork. Aanvang 9 uur op de parkeerplaats van Paal 33 (bij het reddingboothuis).

Zaterdag 27 maart: Lezingendag over 'Mezenwerk' door de NOU in Utrecht. De veelzijdigheid van het koolmezenonderzoek in Nederland en daarbuiten door (vooral jonge) onderzoekers wordt belicht. Verschillende onderwerpen komen aan bod zoals concurrentie, dispersie, sekseverhouding in het nest en persoonlijkheden. Meer info op www.nou.nu

Dinsdag 30 maart: lezing over Lepelaars, kleurringonderzoek en het belang van vogelaars voor het onderzoek. Door Tamar Lok van het NIOZ. In StayOkay, aanvang 20 uur, 19.30 uur zaal open met koffie & thee. Na afloop laat Klaas de Jong mooie plaatjes zien van vogels op de Seychellen.

Zaterdag 17 april: Brand- en Rotganzentelling, gecoördineerd door Laurens van Kooten. Als je een keer mee wilt tellen, meld je dan aan bij Klaas de Jong, zie onder.

Zondag 18 april: 'vogelaflevering' Natuurwijzer, zie 21 maart.

Zaterdag 24 april: afsluiting cursus 'Weidevogels' (zie 3 maart). Excursie door de zuid-Texelse weilanden. Verzamelen om 10 uur bij de Alexanderhoeve (met parkeermogelijkheid) aan de Grië. Ook niet-cursisten mogen mee.

Zondag 2 mei: Brand- en Rotganzentelling, gecoördineerd door Laurens van Kooten. Als je een keer mee wilt tellen, meld je dan aan bij Klaas de Jong, zie onder.

Rotganzen

(Foto: René Pop)

Zondag 8 mei: jeugdvogelexcursie onder leiding van Andri Binsbergen en Gerrit Visch. Meer informatie volgt in de volgende Skor (eind april).

Zaterdag 15 mei: integrale wadvogeltelling. Tellers worden benaderd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt helpen, neem dan contact op met Klaas.

Zaterdag 15 mei: de jaarlijkse Natuurmarkt op het Turfveld in de Dennen. Tal van activiteiten op natuurgebied, voor jong en oud. Van 10 tot 16 uur. Toegang gratis.

Meer informatie over de activiteiten en/of opgeven:

Klaas de Jong: nhdejong@gmail.com (bij voorkeur) of 06-21809865

Wad- en watervogeltellingen op Texel, 1980-2008: de Grote Mantelmeeuw

De Grote Mantelmeeuw is de grootste meeuw die we in Nederland kennen. De belangrijkste kenmerken van de volwassen vogels zijn, afgezien van de grootte, de zwarte mantel, grijs-rose poten en zware snavel. Eerstejaars vogels zijn, afgezien van de grootte, veel moeilijker te herkennen en lijken qua verenkleed sterk op jonge Zilvermeeuwen. De Grote Mantelmeeuw is in de wintermaanden een vrij algemene verschijning langs de Nederlandse kust. In de zomer is de soort aanzienlijk veel schaarser. Sinds 1993 broedt de soort ook in Nederland, zij het in erg kleine aantallen en voorlopig slechts op een beperkt aantal plaatsen (Bijlsma *et al.* 2001). Voor 2007 wordt de totale broedpopulatie geschat op 25-35 paren (Van Dijk *et al.* 2009). In 2009 heeft voor het eerst een paar op Texel gebroed (Ornithologisch Jaarverslag VWG Texel 2009, *in voorbereiding*). De meeste Grote Mantels die we in Nederland aantreffen zijn afkomstig uit Noorwegen, Zweden en Finland. Daarnaast broedt de soort op Spitsbergen, IJsland, Groenland en het noordoosten van Noord-Amerika. Op basis hiervan worden 3 geografische populaties onderscheiden, maar geen ondersoorten. De belangrijkste overwinteringsgebieden van Grote Mantelmeeuwen uit noord-Europa liggen langs de kusten van de Oostzee, Noordzee en rond de Britse eilanden. Een klein deel van de vogels trekt verder zuidelijk langs de Atlantische kust, tot aan het zuidelijk deel van het Iberisch schiereiland.

Grote Mantelmeeuw

(Foto: René Pop)

Voorkomen

Grote Mantels broeden doorgaans op rotsige kusten. Vanwege het feit dat de soort vooral broedt in noordelijke streken zou je verwachten dat de broedgebieden zich beperken tot Scandinavië en andere noordelijke landen. Dat is niet waar: Grote Mantels broeden ook in Ierland en langs de westkust van Schotland, Wales en Cornwall, en ook langs de kust van west-Frankrijk (Cramp & Simmons 1983). Dat de soort pas sinds kort in Nederland broedt heeft waarschijnlijk veel te maken met het ontbreken van geschikte rotsige broedplaatsen. Het eerste broedpaar in het Waddengebied vestigde zich dan ook op de Hond, een kunstmatig rotsig eilandje in de Eems (Bijlsma *et al.* 2001).

De Grote Mantelmeeuw komt in Nederland voornamelijk voor op de Noordzee en in kustgebieden, zowel in en rond de Waddenzee, langs het Noordzeestrand en in de Zoute Delta. Op de Noordzee zijn ze vooral aanwezig in een zone van 100-150 km vanaf de kust, in het centrale deel van de Noordzee zijn de aantallen veel lager (Camphuysen & Leopold 1994, Arts & Berrevoets 2006) en vaak afhankelijk van de aanwezigheid van vissersschepen. In het IJsselmeergebied en langs de Grote Rivieren zijn de aantallen veel lager en in het oosten en zuiden van ons land is de soort vrijwel afwezig (Van Roomen *et al.* 2007). De grootste aantallen Grote Mantels in Nederland zijn aanwezig op de Noordzee. Tijdens hoogwater in het Waddengebied verzamelen ze zich op hooggelegen zandplaten en in gebieden met een korte vegetatie, doorgaans dicht bij open water. Ze overtijnen of slapen daar meestal in grote, compacte groepen.

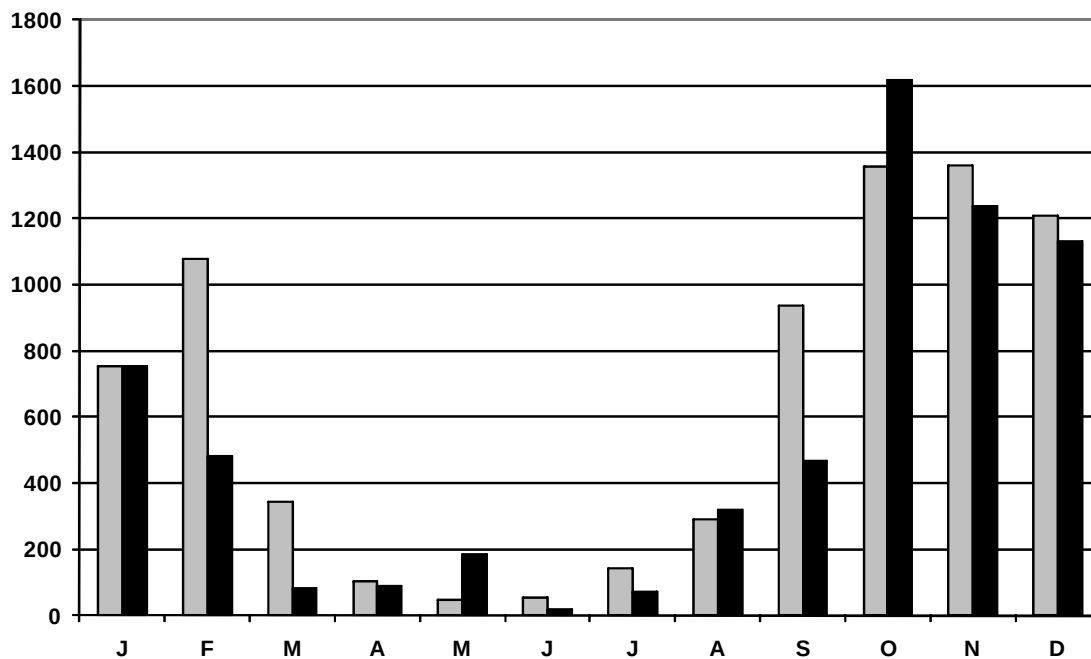
Voedsel

Grote Mantelmeeuwen eten zo ongeveer alles wat eetbaar is: naast vis en discards van vissersschepen worden ook vogels en eieren gegeten, maar ook ongewervelde dieren, insecten, aas, menselijk afval en bessen (Cramp & Simmons 1983). Vaak worden prooien bemachtigd door deze van soortgenoten of andere soorten af te pakken (Garthe & Hüppop 1998). Grote Mantels zijn gevreesde predatoren op zee en op het wad: veel zeevogels en steltlopers weten donders goed dat een overvliegende Grote Mantelmeeuw onverwacht kan aanvallen en dat doen ze ook regelmatig (zie o.a. Beekman & Platteeuw 1989). Een overvliegende Grote Mantel zorgt dan ook altijd voor onrust en vaak ook voor grote aantallen opvliegende vogels (*eigen waarnemingen*). In de kustzone, tijdens de trektijd, kunnen ze een waar cordon langs de kust leggen dat over de Noordzee trekkende zangvogels opwacht, om deze vogels vervolgens in het water te verdrinken en te consumeren (M. Leopold, *mondelinge mededeling*).

Populatiegrootte

De Grote Mantelmeeuw is een algemene broedvogel langs de kusten van noord- en noordwest-Europa. De Europese populatie wordt geschat op 110.000-180.000 paren

(Delany & Scott 2006). In de meeste delen van het verspreidingsgebied neemt de populatie toe. Van de naar schatting 330.000-540.000 vogels uit dit deel van het verspreidingsgebied zijn naar schatting 60.000-90.000 vogels aanwezig op het Nederlandse deel van de Noordzee (Bijlsma *et al.* 2001). Ter vergelijking: langs de kust en in het binnenland zijn 's winters zo'n 4000-16.000 exn aanwezig (Bijlsma *et al.* 2001). Dit betekent dat ongeveer 20% van de populatie gebruik maakt van het Nederlandse deel van de Noordzee en de kustwateren. Texel draagt hieraan slechts in zeer bescheiden mate (0,3-0,4%) bij.

Figuur 1. De gemiddelde aantallen Grote Mantelmeeuwen op Texel per maand, uitgesplitst naar 2 perioden. Met de grijze balken zijn de gemiddelde waarden voor de jaren 1980-1990 weergegeven, met de zwarte balken de gemiddelden voor 1991-2008.

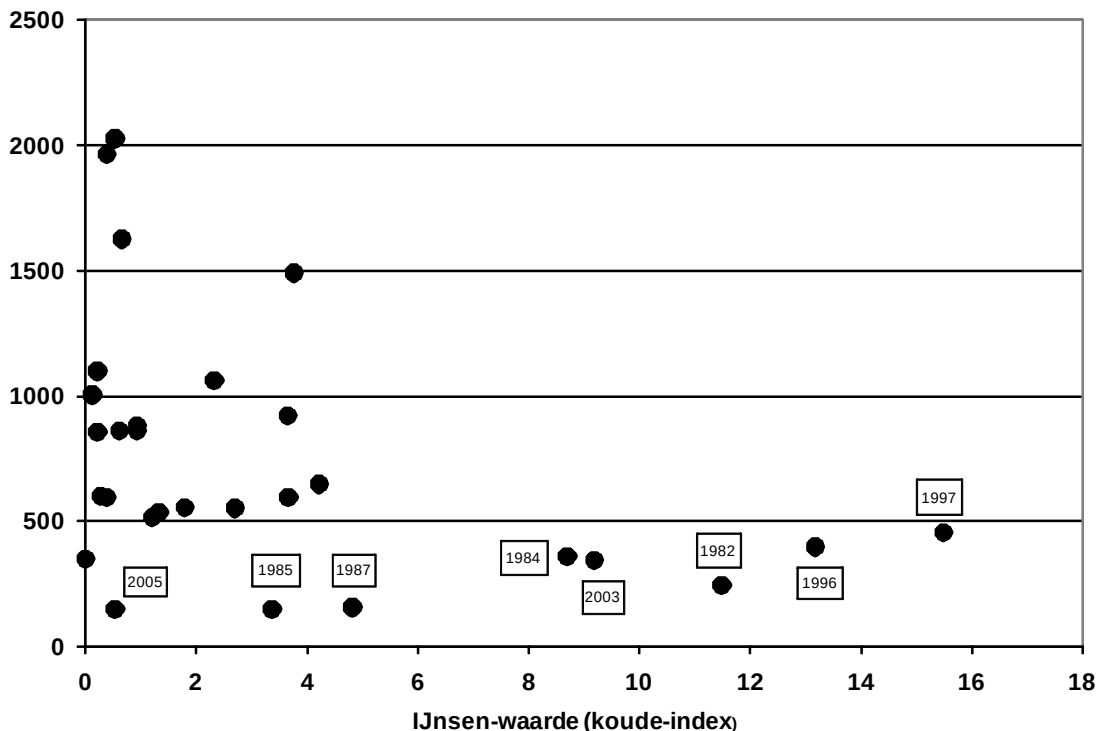
Fenologie

De aanwezigheid van de Grote Mantelmeeuw op Texel is weergegeven in figuur 1. Uit deze figuur blijkt dat de soort het hele jaar op Texel aanwezig is maar dat de aantallen van april tot en met juli erg laag zijn. In de jaren 1980-1990 zien we dat de aantallen in september duidelijk toenemen maar gegevens uit de jaren 1991-2008 laten zien dat de grote aantallen tegenwoordig later arriveren en ook weer vroeger vertrekken. De Grote Mantelmeeuw kan daarmee tegenwoordig, meer dan vroeger, vooral worden gekenmerkt als een wintergast die vooral aanwezig is in de maanden oktober tot en met januari. Afgezien van september, februari en maart vertonen de gemiddelde aantallen in de overige maanden een opvallende gelijkensis.

Het aantalsverloop op Texel in de jaren 1980-1990 vertoont een vrij grote overeenkomst met dat van Engelsmanplaat (Mes *et al.* 1980) en Rottumeroog (Van

den Brink 1989). Of de op Texel vastgestelde afname in september en het vroege voorjaar ook elders wordt vastgesteld is vooralsnog niet bekend.

Grote Mantelmeeuwen lijken gevoelig voor vorst (figuur 2). In koude winters zijn in alle gevallen vrij lage aantallen Grote Mantels geteld (minder dan 500 exn). Dit kan een gevolg zijn van het feit dat in een dichtgevroren Waddenzee en op Texel zelf minder voedsel beschikbaar is. Voorstelbaar is dat onder dergelijke omstandigheden de meeste vogels naar het open water van de Noordzee trekken. De lagere aantallen kunnen echter ook een gevolg zijn van het feit dat ijzige tellingen vaak samengaan met oostenwind en verlaagde waterstanden, in combinatie met de aanwezigheid van ijsschotsen op het wad. Onder dergelijke omstandigheden hoeven Grote Mantels dus niet aan land te komen om te overtijnen. Ze zijn er dan dus nog wel, maar zijn onzichtbaar voor tellers. Uit de literatuur zijn geen grote verplaatsingen onder invloed van vorst bekend (zie o.a. Maas in Dijkse 1996).

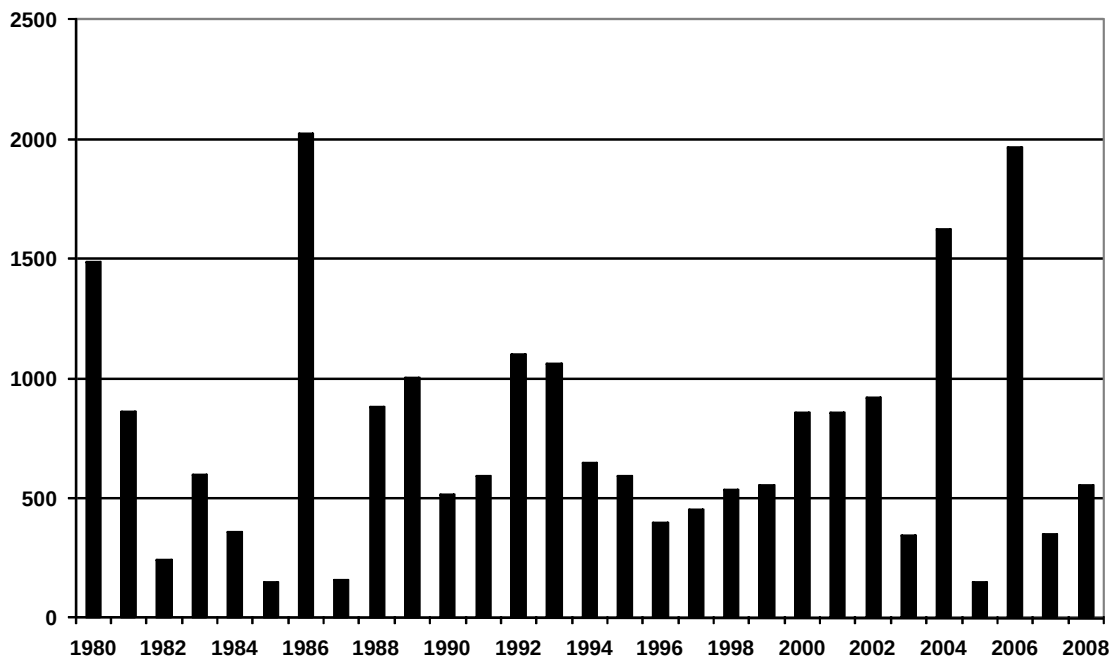

Figuur 2. De aantallen Grote Mantelmeeuwen op Texel in januari in relatie tot de gesommeerde temperaturen onder nul in de maanden november tot en met de teldatum in de betreffende winters, uitgaande van KNMI-temperatuurgegevens van De Kooy (Den Helder). De kou is uitgedrukt door middel van de IJnsen-index waarin minimum- en maximumtemperaturen onder nul en minimumtemperaturen onder -10 zijn verwerkt. De in de figuur opgenomen jaartallen hebben betrekking op de telling in januari in dat jaar.

Verspreiding van de soort op Texel

De grootste aantallen Grote Mantels worden waargenomen op de Hors. In dit gebied is gemiddeld rond 60% van alle getelde vogels aanwezig. Andere belangrijke gebieden

zijn de Slufter, de Schorren, de Horsmeertjes en het Texelse strand. In deze gebieden is, alle maanden samengenomen, gemiddeld 88% van het aantal Grote Mantels van Texel aanwezig. Bekijken we alleen de aantallen in januari, dan komt daar een vergelijkbaar beeld uit naar voren. Voor deze maand ligt het percentage op 84%. Uit deze hoge percentages blijkt een sterke band met groot open water, het belangrijkste foerageergebied van de soort. In de Texelse polders worden altijd wel enkele Grote Mantelmeeuwen gezien, maar de aantallen zijn laag. Alleen onder bijzondere omstandigheden duiken er buiten de voorkeursgebieden ook elders op Texel soms grote concentraties op, zoals de 1500 exn die op 12 januari 1996 werden geteld in het Hoornder Nieuwland. Vaak gaat het om verwaaide groepen of om concentraties vogels die eerder elders waren verstoord. In de telgebieden tussen De Koog en Den Burg, Den Burg-Oudeschild, Waal en Burg, polder het Noorden en polder Eierland is de soort uitgesproken schaars.

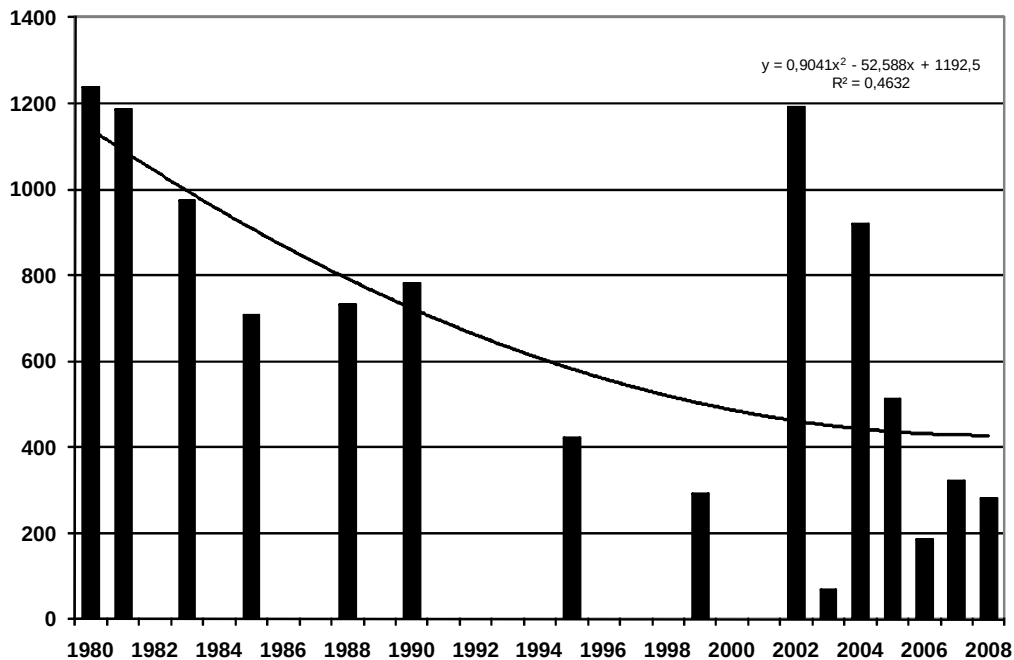

Figuur 3. Aantallen Grote Mantelmeeuwen op Texel in januari op basis van de wad- en watervogeltellingen van 1980-2008.

Trends

Uit figuur 1 blijkt dat de aantallen op Texel vooral zijn afgenomen in september, februari en maart. In de overige maanden zijn gemiddeld geen grote verschillen aan te geven. Uit figuur 3 blijkt dat er in januari sprake is van een vrij stabiel aantalsverloop met hier en daar een paar uitschieters naar boven of beneden. Uit deze figuur is geen duidelijke trend af te leiden. Hetzelfde blijkt uit de aantallen in november (niet afgebeeld). Het beeld in deze maanden wijkt duidelijk af van de aantalsafname in september die is weergegeven in figuur 4. Uit deze figuur blijkt een min of meer

constante afname die wordt verstoord door enkele jaren waarin de aantallen weer wel op een hoger niveau liggen. Uit de trends in september en het vroege voorjaar zou kunnen worden afgeleid dat de Grote Mantel tegenwoordig verder oostelijk of noordelijk overwintert.

Figuur 4. Aantallen Grote Mantelmeeuwen op Texel in september, op basis van de tussen 1980 en 2008 in deze maand uitgevoerde wad- en watervogeltellingen.

Op de Noordzee is tot dusver geen afname vastgesteld. De aanwezige dichtheden in oktober-november zijn vrij stabiel (Arts & Berrevoets 2006). In de afgelopen 10 jaren is er in de Nederlandse kustwateren en het vasteland wel sprake van dalende aantallen (Hustings *et al.* 2008) terwijl de Grote Mantelmeeuw in de internationale Waddenzee tussen 1994/95 en 2003/04 met ongeveer 30% is afgenomen (Blew *et al.* 2007). Deze afname zien we vooral in de Nederlandse Waddenzee (waar de hoogste aantallen aanwezig zijn) en in mindere mate in Denemarken en Sleeswijk-Holstein. Vooralsnog is onduidelijk of deze afname vooral is terug te voeren op een daling van de aantallen in vooral de maanden september, februari en maart.

Cor Smit

Literatuur

- Arts, F.A. & Berrevoets, C.M. (2006) Monitoring van zeevogels en zeezoogdieren op het Nederlands Continentaal Plat 1991-2006. Verspreiding, seizoenspatroon en trend van vijf minder algemene soorten zeevogels. *Rapport RIKZ 2006.018, Middelburg/Delta Project Management, Culemborg*, 40p.
- Beekman, J.H. & Platteeuw, M. (1989) Grote Mantelmeeuwen *Larus marinus* pogen Futen *Podiceps cristatus* te verschalken. *Limosa*, **62**, 46-47.
- Bijlsma, R.G., Hustings, F., & Camphuysen, C.J. (2001) Avifauna van Nederland, deel 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland. *GMB Uitgeverij/KNNV uitgeverij, Haarlem/Utrecht*, 496 p.

- Camphuysen, C.J. & Leopold, M.F. (1994) Atlas of seabirds in the southern North Sea. *IBN Research Report 94/6, NIOZ-report 1994-8, Texel*, 126 p.
- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (eds.) (1983) Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa, Vol. III, Waders to Gulls. *Oxford University Press, Oxford*, 913 p.
- Delany, S. & Scott, D. (2006) Waterbird Population Estimates-4th Edition. *Wetlands International, Wageningen*, 233 p.
- Dijkse, A.J. (1996) Vogels op het Gouwe Boltje. Een volledig overzicht van de Avifauna van Texel. *Langeveld & De Rooy, Den Burg*: 533 p.
- Garthe, S. & Hüppop, O. (1998) Foraging success, kleptoparasitism and feeding techniques in scavenging seabirds: does crime pay? *Helgoländer Meeresuntersuchungen*, **52**, 187-196.
- Hustings, F., Koffijberg, K., van Winden, E., van Roomen, M., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, Soldaat, L., van den Bremer, L., Schoppers, J., Slaterus, R., & Vergeer, J.-W. (2008) Watervogels in Nederland in 2006/2007. *Waterdienst-rapport 2008.061, SOVON-monitoringrapport 2008/04. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 176 p.
- Mes, R., Schuckard, R., & Smit, H. (1980) Flora en fauna van de Engelsmanplaat. *Mededeling 5 Werkgroep Waddengebied, Leiden*, 95 p.
- Van den Brink, H. (1990) De vogels van Rottumeroog en Rottumerplaat in 1978-89. *SOVON-rapport 89/07, Beek-Ubbergen*, 143 p. & bijlagen.
- Van Dijk, A.J., Boele, A., Hustings, F., Koffijberg, K., & Plate, C.L. (2009) Broedvogels in Nederland in 2007. *SOVON monitoringrapport 2009/01, Beek-Ubbergen*, 164 p.
- Van Roomen, M., van Winden, E., Koffijberg, K., van den Bremer, L., Ens, B., Kleefstra, R., Schoppers, J., Vergeer, J.-W., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, & Soldaat, L. (2007) Watervogels in Nederland in 2005/2006. *Waterdienst-rapport BM07.09, SOVON-monitoringrapport 2007/03. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 182 p.

Grote Mantelmeeuwen bereiken een spanwijdte tot wel 1 meter 70

(Foto: René Pop)

Ganzenexcursie naar Friesland

Bob Loos, Pieter Duin, Jan Oosterhof en ondergetekende zijn zaterdag 23 januari op ganzenexcursie naar Friesland geweest. Op de Afsluitdijk bij het Monument was nog niets te zien, omdat het nog te donker was. Bij Kornwerderzand konden we een paar Dodaars onderscheiden. Verder zat daar ook niets.

Via Blauwhuis en Sandfirden hebben we de hele west- en zuidwesthoek van Friesland gezien tot Lemmer. We passeerden veel leuke dorpjes met authentieke huizen. We zagen grote groepen Brandganzen, waar enkele Kleine Rietganzen tussen zaten. Gelukkig zaten Bob en Pieter achterin de auto, zodat ze haarfijn uit konden leggen waarin een Grauwe Gans verschilde van de Kleine Rietgans die een donkere kop heeft en roze poten. Ik heb op Texel meestal geen verrekijker mee, dus is alles wat bruin is een Grauwe Gans. Zo ook de Kolgans, waar er heel veel van waren.

De Roodhalsgans konden we niet vinden, maar wel een schitterende Sneeuwvangans. Bob heeft een aantal ringnummers van poten en nummers van halsbanden kunnen ontcijferen en wist daar meestal bij te vermelden in welk land deze vogels geringd waren.

Toen we weer eens stil stonden, met koffie en een lekkere koek, zag Pieter een Boomkruiper op drie meter afstand. Deze vogel is onopvallend bruinevlekt en heeft een snavel, die omlaag is gebogen. Schitterend om dat van zo dichtbij gade te slaan.

De Keizergans is een gans die niet in Nederland voorkomt, dus het exemplaar dat wij zagen is waarschijnlijk ontsnapt uit gevangenschap. Ik zou deze niet ontdekt hebben zonder onze voortreffelijke gidsen achterin de auto. Duizenden Brandganzen en dan één Keizergans... Ik heb nog veel te leren.

De auto had nog wat brandstof nodig en juist toen we bij het tankstation wegreden, liep er een Waterral over de weg. Een mooi slank grijsbruin vogeltje met een witte gat. Die had ik ook nog nooit gezien. Toen werd het tijd om de terugweg te aanvaarden. In Friesland begon het te sneeuwen en ook op de Afsluitdijk, zodat er bij het Monument geen vogel te zien was.

Ik heb een schitterende dag gehad en veel geleerd. Mannen bedankt!

Hillie Oosterhof

In de ban van de ring (I): individueel herkenbare Kolganzen op Texel

Je kunt op vele manieren naar vogels kijken. Zoveel mogelijk soorten proberen te zien of vogels fotograferen is erg populair. Naar individueel herkenbare vogels zoeken is dat minder, maar ook op Texel zijn diverse vogelaars, waaronder ondergetekende, die zich hiermee bezighouden. Het leuke hiervan is dat het je veel leert over het (trek)gedrag van soorten. Daarnaast geeft het je een duidelijke reden om een groep vogels intensief door te zoeken en er langere tijd bij te vertoeven. Dat levert naast vogels met afleesbare ringen ook vaak andere ontdekkingen op, zoals interessant gedrag of zelfs bijzondere soorten die zich tussen de doelsoort ophouden. Het ligt in de bedoeling om vanaf nu regelmatig in de Skor, onder het motto 'In de ban van de ring' iets te schrijven over de resultaten van dit ringlezen op Texel. Een aantal Texelse ringlezers hebben we verzocht om af en toe aan deze rubriek een bijdrage te leveren.

Kolganzen in Waal en Burg, waaronder een met zwarte halsband R02. (Foto: Bernard Spaans)

Om een eerste stap te zetten wordt in dit stukje het voorkomen op Texel van Kolganzen met afleesbare halsbanden belicht. Sinds 1998 worden, hoofdzakelijk in Nederland en meestal met behulp van ganzenflappers, Kolganzen gevangen en van een halsband met een code erop voorzien. De meestgebruikte halsbanden zijn zwart met een witte inscriptie maar mintkleurige (lime) en witte halsbanden met een zwarte inscriptie zijn ook gebruikt. Meer informatie over dit project is te vinden op de website www.geese.org waarop je ook online je waarnemingen kunt invoeren en gelijk daarna de levensloop (ringdata en alle andere waarnemingen) van de door jou waargenomen individuen kunt opvragen. Dit laatste werkt zeer stimulerend om meer en vaker te

gaan aflezen moet ik zeggen. Overigens kunnen op deze site ook aflezingen van andere gemerkte ganzensoorten worden ingevoerd. Voor dit stukje heb ik mijn eigen Kolgans-aflezingen op Texel van de afgelopen 2 seizoenen (2008/2009 en 2009/2010) gebruikt. In totaal heb ik in deze periode 13 verschillende individuele Kolganzen afgelezen en hiervan heb ik op bovengenoemde website de levensloop opgevraagd. Deze 13 vogels zijn dus mijn steekproef, maar er zijn zonder twijfel meer kolganzen afgelezen op Texel in de betreffende periode. In tabel 1 zijn de ring- en waarnemingsgegevens van deze Kolganzen op een rij gezet.

Code	Ringplek (provincie)	Ringseizoen	Aantal seizoenen gezien op Texel	Aantal aflezingen op Texel	Aantal verschillende waarnemers op Texel	Andere landen waar deze vogel gezien werd
G77	Utrecht	06/07	1	6	3	PL
OJP	Friesland	04/05	4	20	12	D
KKB	Utrecht	07/08	1	1	1	D, PL
G53	Utrecht	06/07	1	3	2	D, PL
FHU	Brabant	07/08	1	1	1	D, PL
3RU	Brabant	08/09	1	1	1	D
CLT	Gelderland	00/01	2	14	11	B, D
VVV	Brabant	05/06	1	9	7	D, PL
2RE	Utrecht	08/09	1	1	1	D
G50	Utrecht	06/07	1	2	1	D, PL
R02	Friesland	99/00	4	19	7	D
ZBP	Taimyr, Rusland	Zomer 2006	1	4	4	D
057	Taimyr, Rusland	Zomer 1992	1	9	7	D

Tabel 1. Ring- en waarnemingsgegevens van 13 Kolganzen met halsbanden die op Texel gezien werden in de seizoenen 2008/2009 en 2009/2010. B = België, PL= Polen, D = Duitsland

Twee van de 13 vogels zijn in de zomer geringd, in het broed- en/of ruigebied in het noorden van Siberië op zo'n 5000 km van Texel. De overige dieren zijn elders in Nederland geringd. Het valt op dat 10 van de 13 vogels (77%) slechts één seizoen op Texel werden gezien en maar 2 vogels verbleven gedurende minstens 4 seizoenen op Texel. Kolganzen lijken hiermee toch voornamelijk echte zwervers te zijn en slechts een klein deel van de vogels lijkt wat meer plaatstrouw aan hun wintergebied.

Natuurlijk moeten we hierbij bedenken dat het overwinteren van grotere aantallen (tot 4000 – 5000) Kolganzen op Texel nog niet zo lang gebruikelijk is (zie de Ornithologische Jaarverslagen van de afgelopen jaren) en Texel dus een betrekkelijk nieuwe pleisterplaats is. Zoals ook al uit de ringplaatsen te zien is, blijkt ook uit de vele andere waarnemingen van deze 13 individuen in Nederland dat de vogels veel rondzwerven. Op Texel pleisterende gemerkte Kolganzen hebben een redelijke kans opgemerkt te worden: gemiddeld werden de vogels die maar in 1 seizoen aanwezig waren 3,7 (1 tot 9) keer waargenomen door gemiddeld 2,8 (1 tot 7) waarnemers. De langste verblijfstijd op Texel (van de eerste aflezing tot de laatste, binnen een seizoen) was 108 dagen (CLT). Veel van de Texelse Kolganzen (12 van de 13) werden ook waargenomen in Duitsland en 6 van de 13 ook in Polen. Niet zo verwonderlijk, omdat deze gebieden op de trekroute naar de broedgebieden van deze soort in het noorden van Europees en Aziatisch Rusland liggen. De oudste Kolgans uit de steekproef (witte halsband 057) heeft ook de meeste waarnemingen opgeleverd. Deze vogel werd op 22 juli 1992 (ruim 17 jaar

Kolgans, detail uit de foto van pagina 16

geleden) in de inner Taimyr-delta als adulte man geringd en verblijft deze winter (voor het eerst?) al minstens 50 dagen op Texel. Hij is dus minstens 18,5 jaar oud en dat is een aanzienlijke leeftijd voor een Kolgans, niet in de laatste plaats omdat hij al die tijd kans heeft gezien buiten schot te blijven van de talloze jagers die langs de trekroute actief zijn. In bijna alle seizoenen na vangst is deze vogel waargenomen. De in totaal 65 waarnemingen van 057 komen uit Brandenburg (35), Niedersachsen (1), Nordrhein-Westfalen (4), Friesland (3), Gelderland (5), Zuid-Holland (7) en Noord-Holland (10), waaronder de 9 aflezingen van Texel. Ook dit individu blijkt in die 17 jaar dus veel rondgezworven te hebben, in overeenstemming met het beeld zoals hierboven geschetst.

Ik hoop met dit overzichtje wat meer Texelse vogelaars enthousiast gemaakt te hebben om te gaan speuren naar gemerkte Kolganzen. Er zijn trouwens veel meer vogelsoorten met afleesbare kleurmerken te vinden op ons eiland, voor de aflezer is er het jaar rond veel te beleven!

Bernard Spaans

Huisdieren en de natuur

De natuur in Nederland wordt op veel manieren door mensen beïnvloed. Ooit was Nederland een natuurgebied waarin ook wat mensen leefden. Nu leven we in een cultuurlandschap waarin nog wat ruimte is voor natuur. De huisdieren die mensen houden perken het restje natuurlijkheid verder in. Niet alleen door de extra ruimte die nodig is om diervoeding te produceren, maar ook doordat mensen hun huisdieren maar beperkt thuis houden. Vanouds gaat de aandacht daarbij vooral uit naar honden, niet in de eerste plaats om de natuur te beschermen, maar om de belangen van de jachthouders te bewaken. Het is al heel lang verboden om honden wild te laten opsporen en te laten vangen wanneer de eigenaar niet op die plek mag jagen. Loslopende honden kunnen de natuur veel schade doen. Het kan daarbij zowel gaan om het doden van dieren als om het verstoren van de rust.

Voor de schade die door katten aangericht wordt bestaat minder aandacht. Waar het normaal gevonden wordt dat honden aan de lijn worden uitgelaten, is voor katten het kattenluikje de norm. Wanneer Brits onderzoek naar Nederland vertaald mag worden, is het aannemelijk dat onze katten per jaar 26.000.000 gedode dieren mee naar huis nemen. Wat ze daar bovenop nog doden en laten liggen of opeten en wat verwilderde katten doden, laat zich raden. Op Texel, waar grondpredatoren met uitzondering van enkele hermelijnen ontbreken, waardoor er veel grondbroedende vogels zijn, kan de invloed nog groter zijn dan op het vasteland. Hoe groot het effect van verwilderde katten kan zijn op een eiland, blijkt uit een onderzoek naar het effect van het verwijderen van de verwilderde katten van Ascension in relatie met de Bonte Stern. Daar werden elke nacht 33 volwassen sterns door katten van het nest geplukt. Na het verwijderen van de katten werden er geen volwassen vogels meer gepredeerd. Wel gingen ratten nu naast eieren ook kuikens roven. Ondanks dat nam de omvang van de sternpopulatie na het verdwijnen van de katten jaarlijks toe.

De Flora- en Faunawet geeft de mogelijkheid dat de provincie een aanwijzing geeft om verwilderde katten te bestrijden, ook als de grondeigenaar dat niet wil. Staatsbosbeheer werkt in Nationaal Park Duinen van Texel bij het bestrijden van verwilderde katten samen met de Wildbeheereenheid Texel. Op verzoek van de Dierenbescherming worden de verwilderde katten voortaan niet gedood, maar naar een opvang gebracht. De katten worden in asielen in Noord-Holland zo mogelijk 'geresocialiseerd' en van een nieuw onderdak voorzien. De Dierenbescherming heeft de garantie gegeven dat katten die niet geschikt zijn om aan een nieuwe eigenaar te geven alleen in opvanggebieden worden geplaatst waaruit het onwaarschijnlijk is dat ze uitzwerven naar natuurterreinen of het landelijk gebied. De kans dat ze opnieuw op strooptocht gaan moet zo veel mogelijk worden uitgesloten. Alle opgevangen katten worden gesteriliseerd. Wie de kans dat zijn kat op strooptocht gaat zo klein mogelijk

wil maken houdt hem thuis, in ieder geval 's nachts. Met een bel om neemt de kans dat een kat wilde dieren doodt ook met ruim eenderde af. En raakt een huiskat toch een keer verdwaald, dan is de kans dat je hem terug krijgt het grootst wanneer hij gechipt is.

Kortom huisdieren zijn leuk, maar houd ze thuis of laat ze alleen gecontroleerd buiten het erf komen.

Erik van der Spek

Staatbosbeheer Texel

Literatuur

Hughes, B. John, Graham R. Martin & S. James Reynolds. 2008. Cats and seabirds: effects of feral Domestic Cat *Felis silvestris catus* eradication on the population of Sooty Terns *Onychoprion fuscatus* on Ascension Island, South Atlantic. Ibis 150 (Suppl. 1) 122-131.

Ruxton, Graeme D., Sarah Thomas and Jessica W. Wright. 2002. Bells reduce predation of wildlife by domestic cats (*Felis catus*). Journal of Zoology, 256, 81-83, London.

Woods, Michael, Robbie A. McDonald and Stephen Harris. 2003. Predation of wildlife by domestic cats *Felis catus* in Great Britain. Mammal Review, Vol.33, No.2, 174-188.

Mannetje Torenvalk

(Foto: Hans Jansen)

Korverskooi nr. 65 - Ringvangsten in 2009

Op 11 oktober vorig jaar werd de **vijftigduizendste** vogel sinds 1993 (het jaar waarin de Vogelwerkgroep is gaan ringen) geringd. Het totale aantal kwam aan het einde van 2009 uit op 51.417 stuks (gemiddeld 3.025 vogels per jaar). Deze grote aantallen werden voornamelijk veroorzaakt door vogels waarvan we er 1000 of meer hebben geringd. Dat zijn Winterkoning (1.509), Heggenmus (935), Roodborst (3.416) Merel (13.426), Zanglijster (3.407), Koperwiek (3.221), Tuinfluiter (1.288), Zwartkop (8.835), Tjiftjaf (1.498), Fitis (1.431), Goudhaantje (1.739), Pimpelmees (1.131) en Koolmees (1.935).

Factoren die het vangen hebben beïnvloed

Het afgelopen jaar werd gekenmerkt door langdurige droogte. Pas in november, tegen het einde van het ringseizoen, kwam eindelijk wat regen van betekenis, waardoor de zogenaamde Grietjesplas ook echt weer een plas werd. We konden namelijk vanaf de zomer 'op onze sokken' door de plas heen. Dat had tot gevolg dat we dit jaar geen enkele Wintertaling, Bokje of Watersnip vingen. Bovendien verlieten de meeste vogels, waarschijnlijk als gevolg van die droogte, al weer heel gauw het gebied, waardoor de terugvangsten dit jaar een laagterecord bereikten.

Ringmus

(Foto: Mart Zijm)

Tussen 15 september en 16 oktober werden nabij de plek waar we ieder jaar de meeste vogels vangen graaf- en afplagwerkzaamheden verricht, waardoor het voor de nog in de vroege ochtend langskomende vogels onaantrekkelijk werd om te landen.

Zoals blijkt uit tabel 1, werd er in het afgelopen jaar met ongeveer gelijke hoeveelheid lengte net, maar wel op veel minder dagen gevangen. Bovendien bleek het aantal vanguren per dag ook minder te zijn dan in andere jaren. Ook de vangsten met het elastieknet en de helgolandval vielen dit jaar tegen. Doordat er een heel slechte appeloogst was en we dus met wat we hadden erg zuinig moesten omspringen, konden we maar weinig vogels naar deze vanginstallaties lokken. Dit jaar vingen we

176 vogels met de helgolandval en 87 vogels met het elastieknet. Vorig jaar waren deze aantallen respectievelijk 434 en 173 stuks.

	dagen	meter net/dag	uren	soorten	geringd/terugm.
2009	93	193	433	55	3528 / 1061
2008	106	197	546	63	4752 / 1661
2007	108	207	543	56	4002 / 1584
2006	106	176	506	55	4182 / 2088
2005	104	185	472	55	3450 / 1228
2004	111	175	548	53	3752 / 1652
2003	106	193	503	56	3451 / 1581

Tabel 1. Overzicht inspanning en vangsten over de jaren 2003 tot en met 2009.

De vangsten in 2009

Het aantal van 1.061 teruggevangen vogels is nog nooit zo laag geweest. Het korter in het gebied verblijven vanwege de droogte is waarschijnlijk één van de oorzaken, maar ook het goede trekweer in de periode september tot november is van belang geweest. Uit de terugmeldingen blijkt namelijk dat er in die tijd veel minder vogels meerdere keren werden teruggevangen. Er werd dus even gebruik gemaakt van het gebied om 'bij te tanken' om daarna met gebruikmaking van het goede weer snel verder te trekken. In tegenstelling tot andere jaren vingen we mede daardoor ook nauwelijks vogels met een vreemde ring.

Beflijster

(Foto: Mart Zijm)

Het aantal nieuw-geringde vogels was met 3.528 redelijk boven het gemiddelde aantal over de laatste 17 jaar (dit was 3.025), maar toch wel erg laag als we het vergelijken met de aantallen uit de laatste 3 jaren, waarin we telkens meer dan 4.000 vogels ringden. Ook het aantal soorten (55) liep iets terug met als oorzaak het al eerder genoemde droogvallen van de Grietjesplas.

In ieder geval hebben we het landelijk databestand van het Vogeltrekstation kunnen aanvullen met de nodige gegevens van de teruggevangen en nieuw-geringde vogels, waarvan het aantal bij elkaar opgeteld 4589 vogels bedroeg.

Ik beperk me verder in dit verhaal tot de nieuwgeringde vogels.

Aantallen per periode

De aantallen uit tabel 2 onderschrijven de hierboven al eerder genoemde oorzaken van de geringere vangsten in de maanden september plus oktober. Juist doordat er in augustus veel meer dan normaal werd gevangen zou je mogen verwachten dat ook september er met kop en schouders bovenuit zou steken. De goede vangsten van augustus werden veroorzaakt doordat de grotere groepen van Zwartkop, Tuinfluiter en Roodborst vroeger dan anders begonnen te trekken. Ook een mogelijk goed broedresultaat van Fitis en Tjiftjaf zorgde voor meer vangsten dan anders in deze maand. De lage vangsten in november komen vermoedelijk door het warmere weer, waardoor de novembertrek van Merels is blijven steken in de wat noordelijker van ons gelegen gebieden. Pas toen het eind december kouder werd, maar vooral toen er ook sneeuw begon te vallen, zag je in de dorpen en op het eiland overal weer groepen lijsterachtigen (Merels en Kramsvogels) doortrekken of pleisteren.

In de periode tot en met juli zitten alle vogels die tijdens CES zijn gevangen, maar ook een klein aantal vogels dat elders op Texel (alle Huismussen, enkele mezen, Merels, Groenlingen en alle Putters) werd geringd.

jaar	t/m juli	aug.	sep.	okt.	nov/dec	Totaal
2009	390	555	903	1302	378	3528
2008	341	414	1586	1442	969	4752
2007	359	363	876	1589	815	4002
2006	520	384	769	1543	966	4182
2005	350	226	736	1167	971	3450
2004	401	328	868	1355	800	3752
2003	403	318	858	1119	753	3701

Tabel 2. Overzicht van het aantal geringde vogels per periode.

Welke soorten waren het afgelopen jaar talrijk of minder talrijk aanwezig?

Geen Bokjes of Watersnippen dit jaar, maar ondanks dat de noordelijke wind lang op zich liet wachten hebben we toch nog een flink aantal **Houtsnippen** weten te vangen. De meesten werden op of nabij de open vlakte rond de Grietjesplas gevangen.

Misschien doordat er dit jaar twee broedgevallen van de **Grote Bonte Specht** waren is hun aantal dit jaar met 5 stuks hoger dan ooit. Zo rond half augustus was er al trek van **Roodborstjes**, welke doorging tot in november. Half oktober kon je er zonder lokgeluid wel een twintigtal op een ochtend vangen. Het aantal kwam uiteindelijk uit op 312 stuks, hetgeen een record is sinds 1961.

Voor het recordaantal van 173 **Tjiftjaffen** geldt hetzelfde. Tot eind november werd er bijna iedere dag een gevangen.

Geen records, maar wel goede resultaten waren er voor **Fitis**, **Braamsluiper**, **Grasmus**, **Winterkoning**, **Heggenmus** en **Vuurgoudhaantje**. Sinds lang weer eens meer dan 100 **Fitissen** geringd. Omdat er veel juvenielen werden gevangen is het broedsucces bepalend geweest voor de goede vangsten van al deze soorten. Eigenlijk geldt dat ook voor de **Grauwe Vliegenvanger**. Het aantal broedgevallen in het Korverskooigebied was dit jaar lager dan anders, maar door het uitstekende broedsucces kwamen onze vangsten zo hoog uit.

We ringden maar 5 **Boomkruipers** en toch is dit aantal niet eerder overtroffen. Bovendien werd er ook nog een exemplaar gevangen die een jaar eerder door ons was geringd.

Op 14 oktober waren alle vogelkers-

Blauwborst

(Foto: Mart Zijm)

bessen opgegeten. Dat is laat in vergelijking met andere jaren. Toch hebben we beduidend minder besetende vogels zoals **Zwartkopjes**, **Tuinfluiters**, **Koperwieken** en **Zanglijsters** gevangen.

De massale **Mereltrek** begon pas rond half oktober en stopte al op 1 november. Daarna werden nog wel Merels geringd, maar per dag betroffen het meestal kleine aantallen, waardoor we dit jaar met moeite boven de 800 stuks uitkwamen. Nog nooit hadden we een jaar waarin er geen **Sijs** werd gevangen, maar het afgelopen jaar maakten we dat jammer genoeg wel mee. Geen influx van de **Zwarte Mees**, waardoor dit aantal ook op 0 bleef staan.

Voor de gegevens van de overige soorten verwijs ik gemakshalve naar het overzicht in tabel 4.

	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
Bokje	0	7	2	0	0	0	0
Houtsnip	24	12	37	10	7	7	2
Grote Bonte Specht	5	3	1	1	2	3	1
Winterkoning	94	90	84	101	127	97	95
Roodborst	312	261	296	189	199	227	206
Heggenmus	66	50	74	81	37	59	47
Nachtegaal	13	11	6	16	6	3	1
Merel	806	1012	1287	1369	1007	930	873
Zanglijster	240	333	279	325	171	207	136
Koperwiek	198	547	373	192	151	303	279
Kleine Karekiet	29	27	17	35	32	35	68
Spotvogel	17	22	6	12	2	7	11
Braamsluiper	29	27	39	27	17	25	19
Grasmus	42	22	15	51	25	33	21
Zwartkop	745	1205	462	815	754	694	663
Tuinfluit	76	154	90	125	72	109	62
Tjiftjaf	173	131	77	96	89	164	96
Fitis	117	95	97	94	65	86	60
Goudhaantje	52	99	112	34	217	250	53
Vuurgoudhaan	36	10	44	4	3	6	13
Staartmees	28	33	42	15	7	37	27
Zwarte Mees	0	44	2	0	18	0	7
Pimpelmees	73	128	104	62	85	108	102
Koolmees	121	130	173	109	131	179	322
Spreeuw	26	6	17	124	4	8	35
Boomkruiper	5	4	0	1	0	2	0
Vink	43	35	75	54	32	6	7
Keep	9	6	1	44	2	5	15
Groenling	22	56	12	37	6	6	7
Sijs	0	36	48	43	17	11	44

Tabel 4. Overzicht van de meestgeringde vogels in de periode 2003 tot en met 2009

Leuke en wat meer bijzondere soorten

Dit jaar konden we geen nieuwe soort aan onze lijst toevoegen. Toch zijn er wel weer

wat leuke en niet vaak voorkomende soorten gevangen.

Een Havik, slechts één
Sperwer, 2 Buizerds, 1
Waterhoen, 18
Boerenwaluwen, 1
Boompieper, 13
Nachtegalen, 3
Blauwborsten, 7 Gekraagde
Roodstaarten, 1 Paapje, 1
Beflijster, 2
Sprinkhaanzangers, 1
Rietzanger, 2
Bosrietzangers, 1

Bladkoning

(Foto: Mart Zijm) Bladkoninkje, 2 Fluiters, 7

Bonte Vliegenvangers, 2 Ringmussen, 2 Kneuen en 4 Rietgorzen en nog wat andere soorten zorgden ervoor dat het aantal gevangen soorten op 55 stuks uitkwam.

De vangst van 2 Ransuilen mag wel als bijzonder worden genoemd. Vóór 1996 werden

er ieder jaar wel één of meer geringd. De meest recente vangst was in 2000 met 1 stuks. Doordat de beide vangsten tijdens en na de afplagwerkzaamheden werden gedaan hebben deze vermoedelijk hiermee te maken. De muizen en andere kleine zoogdieren hebben sindsdien niet zoveel beschutting meer en dat trekt natuurlijk ook roofvogels aan.

Ransuil

(Foto: Mart Zijm)

Mart Zijm

Uitzonderlijk: Oeverloper is geen bijeneter

Deze opmerkelijkheid gebeurde een beetje ver van huis, maar wel bij een ons goed bekende soort, de Oeverloper. En wel vorig jaar november toen we tijdens een korte stop in de uitgestrekte, intensieve landbouwgebieden in hooglanden (circa 3000 meter boven zeeniveau) zuidelijk van Addis Ababa (Ethiopië) langs een riviertje even naar vogels aan het kijken waren.

In oost-Afrika overwinteren vele 10.000en palearctische steltlopers en andere watervogels, meest afkomstig uit west-Siberië. In de Ethiopische meren in de Riftvallei (Grote Slenk) zijn Kemphanen en Kleine Strandlopers het meest talrijk, maar ook Kluten, Grutto's, Groenpootruiters en Bosruiters zijn algemeen, naast eenden als Slobeend en Zomertaling. Bij kleinere waterpartijen zijn altijd wel Witgatjes en Oeverlopers te vinden. Zo ook bij het riviertje waar wij liepen. Afrikaanse soorten zoals Heilige Ibissen, Bonte IJsvogels en Bruinborsttapuiten bijvoorbeeld, kwamen broederlijk voor naast palearcten als Witte en Gele Kwikken, Gewone Tapuiten en de Oeverloper in kwestie. Door de wat lage waterstand bevonden zich tussen de rotsblokken langs de oevers kleine slikplekjes, waarop de Oeverloper, zijn naam eer aandoende, foerageerde.

Oeverloper

(Foto: Lieuwe Dijkse)

Omdat in Ethiopië zowel Moslims als Christenen om geloofsredenen niet op dieren jagen, zijn de meeste vogels er erg mak. De Oeverloper liep dan ook op enkele meters

onder ons door en we konden goed zien wat hij/zij daar oppikte. Dat waren vliegen (daar zijn er heel erg veel van in Ethiopië, in alle maten en soorten!), die daar kennelijk kwamen drinken. Met snelle pas liep de vogel op een vlieg af, bleef dan op ongeveer 10 tot 15 centimeter van de vlieg staan en liet zijn nek uitschieten om de vlieg op te pikken. Zoals een reiger die een vis vangt. En altijd raak! Op de modderplekjes wemelde het ook van de waterhalende bijen. Toch wel opmerkelijk dat de Oeverloper hen gewoon voorbijliep en er dus geen enkele belangstelling voor toonde. Op de naar zwart-wit geconverteerde foto is het wat moeilijk te zien: links onder zitten 3 bijen die de Oeverloper dus links liet liggen, recht voor de snavel zit een (groene) vlieg, die enkele seconden na het nemen van de foto in zijn/haar maag was verdwenen. Zou het dier uit ervaring hebben geweten dat bijen een gevaarlijke angel hebben of zou die wetenschap aangeboren zijn?

Ik heb de literatuur (Handbuch der Vögel Mitteleuropas en Handbook of the Birds of Europe, etc.) er eens op nageslagen. Op de prooijlijsten komen heel veel volwassen insecten voor, waarbij ook kevers een belangrijke voedselbron zijn. In de grond levende larven als ook spinnen, waterjuffers, jonge kikkertjes, kleine visjes, enz. worden veel minder gegeten. Over bijen wordt niets vermeld. Mogelijk is het dus toch wel aangeboren om die steekbeesten met rust te laten.

Lieuwe Dijkzen

Oproep aan de leden van de Vogelwerkgroep Texel

Sinds het vertrek van Jan Driehuis uit het bestuur hebben we zijn plek (algemeen bestuurslid) nog niet kunnen opvullen. Wij zouden het bestuur graag uitbreiden met iemand die zich vooral richt op de PR van onze vereniging. We denken daarbij bijvoorbeeld aan het vernieuwen en het beheer van een VWG-kraam (en het regelen van de bemensing daarvan) en het organiseren van activiteiten speciaal gericht op de jeugd.

Leden die daar belangstelling voor hebben en/of meer informatie willen verzoeken we contact op te nemen met Vincent Stork (315140).

Het bestuur

Welkom bij het Jaar van de Bruine Kiekendief!

SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland zetten, ondersteund door de Werkgroep Roofvogels Nederland en de Werkgroep Grauwe Kiekendief Nederland, in 2010 de Bruine Kiekendief centraal. De keuze is op deze soort gevallen omdat het een zeldzame en heel bijzondere soort is die in heel heel land gezien kan worden. Bovendien is er nog niet eerder een roofvogel als jaarsoort aangewezen. De meeste vogelaars herkennen de soort goed en bij de jeugd zijn van oudsher de roofvogels favoriet. Bovendien is het een belangrijke aandachtsoort binnen de Flyway-campagne van Vogelbescherming. Daarnaast zijn we nog op zoek naar een aantal antwoorden over het voorkomen van de soort in Nederland. Zoals van de meeste soorten weten we van deze 'Kiek' al behoorlijk wat, maar eigenlijk toch ook weer te weinig. Vragen over het voorkomen van de soort in de wintermaanden, de dieetkeuze en het al dan niet broeden in lang niet onderzochte gebieden zijn een aantal vragen waarop de antwoorden niet gemakkelijk te krijgen zijn. Daarvoor is de hulp van vele enthousiaste vrijwilligers nodig.

Uw hulp dus!

Bruine Kiekendief (vrouwkje)

(Foto: René Pop)

Doe mee met het Jaar van de Bruine Kiekendief

Op dit moment zijn er buiten enkele overwinterende groepjes in Zeeuws-Vlaanderen nog geen Bruine Kiekendieven in het land en is uiteraard ook de praktische uitvoering nog niet gestart. Hoe u kunt bijdragen het Jaar van de Bruine Kiekendief tot een succes te maken zie het onderstaande schema en de verdere informatie op www.sovon.nl/default.asp?id=846

Onderdeel	Inspanning	Behoefte	Hoe doorgeven
1. Broedende of territoriale vogels			
Integrale telling van een gebied(je)	Weinig: afhankelijk van het gebied zo'n 3-5 bezoeken (20 apr-30 jun) à 1-5 uur	Zeer veel behoefte	inloggen op www.sovon.nl of via bruinekiekendief@sovon.nl
Doorgeven van een losse waarneming	Weinig	Veel behoefte	inloggen op www.sovon.nl of via bruinekiekendief@sovon.nl
2. Telgebieden of broedvogelgebieden			
Integrale telling van een gebied(je)	Weinig: afhankelijk van het gebied tussen de 2-5 uur per bezoek in de wintermaanden	Zeer veel behoefte	bruinekiekendief@sovon.nl
Doorgeven van een losse waarneming	Zeer Weinig: waarnemingen worden veelal toevallig gedaan	Veel behoefte	www.waarneming.nl of www.telme.nl

Onderdeel 1: Voor bestaande (en nieuwe) broedvogeltellers: witte plekken op de kaart.

Een groot deel van de populatie Bruine Kiekendieven wordt jaarlijks geteld in het kader van het Landelijke Soortonderzoek Broedvogels (LSB) en het Broedvogel Monitoring project (BMP). Echter, met name uit landbouwgebieden van Friesland en Groningen, uit de Wieringermeer en de Delta ontbreekt zeker goede informatie. Ook uit het Waddengebied is informatie over het huidige voorkomen incompleet. We vragen alle waarnemers om in 2010 extra aandacht te besteden aan broedverdachte Bruine Kiekendieven en kansrijke gebieden op broedgevallen te onderzoeken. Wanneer u hier vragen over heeft kunt u een mail sturen naar bruinekiekendief@sovon.nl of contact opnemen met de regionale districtscoördinatoren. Zij kunnen inschatten welke gebieden kansrijk zijn en of er al

andere tellers actief zijn. Voor aanvang van het broedseizoen zal een kaart met witte plekken worden gemaakt van gebieden waarvan we op zoek zijn naar meer informatie over het voorkomen van Bruine Kiekendieven.

Bruine Kiekendief (mannetje) met nestmateriaal

(Foto: René Pop)

U kunt kiezen uit twee varianten, de standaard inventarisatiemethode en een methode die minder tijd behoeft. Bij de standaard methode maakt u een inventarisatie van het gebied van uw keuze. U bezoekt dat gebied minimaal drie keer tijdens het broedseizoen (datumgrenzen: 20 april tot 30 juni) en geeft u aan het einde van het broedseizoen uw resultaten door aan SOVON. Een goede veldkaart met de juiste begrenzing is daarbij van groot belang. SOVON kan u daarvoor een kaart van de regio opsturen waarop u uw grenzen kan aangeven. Wanneer u uw resultaten wilt doorgeven ontvangen we graag een kopie van die kaart.

De minder intensieve manier is het doorgeven van losse waarnemingen. Dat betekent dat wanneer u 'toevallig' een baltsend paartje Bruine Kiekendieven ziet, of een vrouwtje met nestmateriaal ziet vliegen u deze waarneming kunt doorgeven aan

SOVON. Neem in geval van een waarneming van een of meerdere broedverdachte Bruine Kiekendieven contact op met de districtscoördinator.

De methode die gebruikt wordt is gelijk aan die van het LSB cq. BMP. De voorrang vanuit SOVON gaat uit naar eerder genoemde regio's en naar die gebieden waarvan alleen uit het verleden bekend is dat er Bruine Kiekendieven hebben gebroed. Informatie hierover is te verkrijgen via bruinekiekendief@sovon.nl. Tellers die al eerder online zeldzame soorten hebben doorgegeven kunnen hun resultaten doorgeven via de SOVON-website. Nieuwe waarnemers kunnen via bruinekiekendief@sovon.nl een waarnemerscode en een wachtwoord aanvragen en daarna aan de slag. Als alle resultaten zijn ingevoerd en gecontroleerd, zal een actuele kaart van het voorkomen van de Bruine Kiekendief in Nederland worden gemaakt. Tevens zal een actuele aantalsontwikkeling worden gepresenteerd.

Onderdeel 2.1: Fenologie

Dit onderdeel betreft het verzamelen van waarnemingen van aankomst en vertrek van Bruine Kiekendieven in Nederland.

We roepen alle vogelaars in Nederland op om te zijner tijd hun eerste en laatste waarnemingen van Bruine Kiekendieven door te geven. Zo kan een beeld worden gegeven van de gemiddelde aankomstdatum en vertrekdatum van Bruine Kiekendieven in Nederland en op regioniveau. Het doorgeven van waarnemingen kan uitsluitend online gebeuren. Hiervoor wordt samengewerkt met bestaande waarnemingsites, zoals waarneming.nl, telmee.nl, natuurkalender.nl en trektellen.nl, zodat een groot aantal waarnemers zal worden bereikt. Vanaf het moment dat de eerste waarneming is doorgegeven via een van de bovenstaande sites zullen de waarnemingen op een up-to-date kaart worden afgebeeld, zodat de bezetting van Nederland en aankomst en vertrek zichtbaar worden voor waarnemers. In de eerste maanden van 2011 zullen uit de verzamelde gegevens aankomst en vertrekdata op landelijk en regionaal gebied worden berekend.

Onderdeel 2.2 (voor specialisten): slaapplaatstellingen

Dit onderdeel focust zich met name op die regio's waarvan bekend is dat er slaapplaatsen zijn: Zeeuws-Vlaanderen en het Waddengebied. Een aantal tellers wordt vanuit SOVON of de districtscoördinator actief benaderd om mee te doen aan de slaapplaatstellingen die in de winter van 2010/2011 zullen worden georganiseerd. Bent u niet benaderd, schroom niet om u aan te melden!

Tijdens frequente bezoeken aan de slaapplaatsen wordt ook de geslachtsverhouding bepaald en de leeftijd. Daarnaast kijken we of we braakballen kunnen verzamelen van overwinterende Bruine Kiekendieven om zodoende hun dieet te achterhalen. Deze informatie kan van belang zijn om er achter te komen welke factoren de fluctuaties in

de winterpopulatie bepalen en hoe het met de kwaliteit van deze populatie Bruine Kiekendieven is gesteld.

Meer informatie over de Bruine Kiekendief

U kunt zich aanmelden voor de elektronische nieuwsbrief die u ontvangt via uw mailadres. In deze nieuwsbrief wordt u eerder dan gebruikelijk op de hoogte gesteld van Kiekendief-nieuws en de vorderingen van dit bijzondere jaar. De nieuwsbrief verschijnt zo'n 4-5 keer gedurende 2010. Opgave voor deze nieuwsbrief kan via de website van SOVON, www.sovon.nl.

Prooioverdracht van Bruine Kiekendieven

(Foto: Hans Jansen)

Nationale Tuinvogeltelling 2010

Op 24 en 25 januari jl. telden vele vogelliefhebbers in Nederland weer hun tuinvogels. In totaal werden bijna 1 miljoen vogels geteld. In 2009 werden nog ongeveer 850.000 vogels geteld. De Nationale Tuinvogeltelling, georganiseerd door Vogelbescherming Nederland in samenwerking met SOVON Vogelonderzoek Nederland, beleefde reeds haar zevende editie.

Evenals in voorgaande jaren werd de Huismus het meest waargenomen, ondanks het feit dat de Huismussenpopulatie in de afgelopen 25 jaar is gehalveerd. Dankzij de Tuinvogeltelling kan uit nader onderzoek blijken op welke plaatsen de Huismus het juist wel of minder goed doet. Huismussen leven namelijk bijna uitsluitend rondom bebouwing en komen juist veelvuldig in tuinen voor. Ook is het een kolonievogel, zodat je zelden één mus ziet maar meestal een groep. Kijken we naar het aantal tuinen waarin de Huismus is gezien, dan eindigt hij op de zesde plaats. De Merel blijkt de meest verspreide tuinvogel te zijn met Koolmees en Roodborst respectievelijk op de tweede en derde plaats.

Het lijkt erop dat de sneeuwval en vorst van deze winter weinig invloed hebben op de tuinvogels. Wellicht door het feit dat juist tuinvogels binnen de bebouwde kom leven en veelvuldig worden bijgevoerd. Sommige vogels uit het buitengebied zoeken bij streng winterweer juist daarom de stad op. Ijsvogels die vorige winter al van de strenge vorst te lijden hadden, krijgen het deze winter opnieuw voor de kiezen. De soort werd 85 keer geteld, tegen vorige winter 353.

De Nationale Tuinvogel Top-tien 2010 (2009) ziet er als volgt uit.

1. Huismus (1)
2. Merel (3)
3. Koolmees (2)
4. Vink (5)
5. Pimpelmees (4)
6. Spreeuw (7)
7. Kauw (6)
8. Turkse Tortel (8)
9. Houtduif (9)
10. Roodborst (12)

Te koop, te geef, te huur of te grabbel

Te verkrijgen bij de familie Zwijnenburg:

- Het blad Vogels (van Vogelbescherming), jaargangen 1981 t/m 1996 in verzamelbanden en jaargangen 1997 t/m 2008 los
- 22 ex van het blad De Lepelaar (voorloper van Vogels) van 1976 tot 1980

Interesse? Mail: texelendje@texel.com

Te koop aangeboden door Adriaan Dijkse:

Weinig gebruikte (dus bijna nieuwe) Swarovski-telescoop Habicht AT-80 (20-60x vergroting, 45 graden inkijk) compleet met lensdoppen en hoes, samen met een Swarovski(/Manfrotto)-statief. Ideaal voor ons winderig klimaat: staat als een huis!

Prijs: €948,-

Bel of mail Adriaan (0222-319231 of ruigehoek@cs.com)

Slobeend

(Foto: René Pop)

Uitgelegd: Kleine Mantelmeeuw vs. Grote Mantelmeeuw

Mantelmeeuwen zijn gemakkelijk te herkennen. Daar waar Zilvermeeuwen een zilvergrijze rug hebben, hebben mantelmeeuwen juist een zeer donkere tot zelfs zwarte rug. Met rug bedoel ik dan vooral datgene wat er in zithouding aan de bovenkant zit, afgezien van de kop.

In het najaar trekken Kleine Mantelmeeuwen, die hier massaal in de duinen broeden, naar het zuiden, terwijl Grote Mantelmeeuwen juist vanuit het noorden ons land binnentrekken (op de enkeling na die hier recent is gaan broeden, zie pagina 9).

Maar wat is nu het verschil tussen deze twee soorten? Om te beginnen natuurlijk het formaat, de naam zegt het al. De Kleine Mantelmeeuw is 'maatje Zilvermeeuw', dus tot 67 centimeter van snavelpunt tot en met de staart. Spanwijdte bijna 1½ meter. Hoewel dat dus al flinke vogels zijn, zijn Grote Mantelmeeuwen een flinke slag groter, namelijk tot wel 78 centimeter en een spanwijdte van 1 meter 70! Joekels zijn het. Op het strand tussen de Zilvermeeuwen valt dat dan ook onmiddellijk op, maar als ze solitair zijn, moet je soms wel twee keer kijken. De zware snavel valt wel erg op.

Grote Mantelmeeuw (links, foto: Douwe de Vries), Kleine Mantelmeeuw (rechts, foto: René Pop)

Als ze in niet te hoge vegetatie staan is het vaak gemakkelijk, want de Grote Mantelmeeuw heeft roze poten en de Kleine (donker)gele, maar dat moet je dus maar net kunnen zien. Opgepast! Niet iedere meeuw met gele poten en donkergrijze rug is een Kleine Mantelmeeuw. We hebben ook nog de Geelpootmeeuw en hoewel die qua verenkleed tussen Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw in zit, kan een Geelpootmeeuw met slecht licht behoorlijk donker lijken.

In vlucht zien we bij de (volwassen) Kleine Mantelmeeuw nog contrast tussen het antraciet van de bovenvleugel en het echte zwart van de vleugelpunten. Een

volwassen Grote Mantelmeeuw heeft bredere vleugels, maar ook veel zwartere vleugeldekveren, (bijna) even zwart als de vleugelpunten¹. Overigens heeft de Grote Mantelmeeuw meer wit in de vleugelpunten, de Kleine heeft daar haast niets. Dat laatste kenmerk is ook in zit te zien, maar geldt helaas ook allen voor volwassen vogels.

Grote Mantelmeeuw (links) en Kleine Mantelmeeuw (rechts) in vlucht (Foto's: René Pop)

Voor jonge vogels geldt dat Grote Mantelmeeuwen vaak een heel lichte indruk maken, vaak met veel contrast tussen de lichte kop en bovenborst en de rest van het lichaam. Wat dat betreft zijn jonge Grote Mantelmeeuwen eerder te verwarren met jonge Zilvermeeuwen dan met jonge Kleine Mantelmeeuwen, die donkerder zijn.

Ook is de eindband aan de staart van jonge Grote Mantelmeeuwen 'rafeliger' dan bij jonge Kleine Mantelmeeuwen, maar zwaar lijf en enorme snavel zijn het duidelijkst.

Tenslotte is er nog een heel complex aan ondersoorten van de Kleine Mantelmeeuw, maar die lijken allemaal meer op de Zilvermeeuw dan op de Grote Mantelmeeuw. Dat is misschien iets voor een volgende keer.

Klaas de Jong

Grote Mantelmeeuw

(Foto: Lars Soerink/www.vildaphoto.net)

¹ NB. De Kleine Mantelmeeuw heeft een (Baltische) ondersoort die in Nederland alleen als dwaalgast voorkomt, maar die juist (nóg) donkerdere vleugels heeft dan een Grote Mantelmeeuw. Verwarrend...

(advertentie)

‘Texel Natuurlijk’: pure reclame voor het eiland

Meer dan 600 foto’s van natuur in al haar vormen

‘De lezers kennis laten maken met het de Texelse natuur in al zijn facetten, van de kleinste insecten tot de meeste weidse landschappen.’ Dat was het uitgangspunt van Sytske en Adriaan Dijkse, toen ze begonnen aan *Texel Natuurlijk*. Het resultaat is verbluffend, met meer dan 600 foto’s van dieren, planten en vergezichten, zó mooi gemaakt dat alleen een barbaar er ongevoelig voor kan zijn.

Texel Natuurlijk is pure reclame voor het eiland. Dat is natuurlijk in eerste instantie te danken aan de natuur zelf. Maar de manier waarop de Dijkse deze fotografisch hebben vastgelegd, getuigt van veel professionaliteit, inzicht en geduld. Een prachtige aanvulling vormen de begeleidende teksten, die blijk geven van een enorme kennis van alles wat met de natuur te maken

heeft, maar tegelijkertijd kort en bondig zijn én enthousiasmeren. Een compliment verdienen ten slotte de vormgevers en drukkers van Mediabureau Langeveld & de Rooy, het Texelse bedrijf dat ook de uitgever is.

Texel Natuurlijk telt 128 bladzijden en is te koop bij alle Texelse boekhandels en bij Ecomare en kost €39,95.

Leden van Vogelwerkgroep Texel krijgen het boek op vertoon van deze Skor met 15% korting (geldt alléén bij L&R aan de Spinbaan).

Vers van de pers

Er is weer veel gepubliceerd over vogels. Dus een hierbij een kleine selectie van een aantal interessante stukken.

De laatste 2009 uitgave van *Ardea*, een van de periodieken van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU) is geheel gevuld met de voordrachten gegeven op de 4^e Wereld Conferentie over Uilen, die in Groningen werd gehouden. Voor uilenliefhebbers een uitgave om van te smullen, al gaat het niet alleen over Nederland, maar ook over Finland, Syrië, Thailand, etc. Met de broedgevallen van de Kerkuil vorig jaar op ons eiland nog vers in het geheugen lijkt het aardig iets te vertellen over de toename in Nederland en vooral in Friesland. Na de strenge winter van 1963 waren er in heel Nederland nog slechts zo'n 100 broedparen van de Kerkuil over. Maar in de tachtiger jaren is een spectaculair herstel begonnen. In de eerste plaats door het aanbieden van nestgelegheid (kasten), maar dat is natuurlijk niet genoeg: er moet ook voedsel zijn. Als gevolg van het minder intensief beheren van wegbermen, dijken en het invoeren van agrarisch natuurbeheer (akkerranden, e.d.) en het verminderen van pesticidegebruik, hebben muizen en met name woelmuizen zich flink vermeerderd. In Friesland is de relatie tussen het landschap en de toename in de periode 1979 (8 broedparen) tot 2007 (573 broedparen) onderzocht. De populatiegroei trad het eerst op op de zandgronden. Daar broedde in 1982 al 1 paar per 100 km². Op de veengronden werd die dichtheid bereikt in 1985 en op de kleigronden pas in 1990. Tijdens het uitzonderlijk goede Veldmuizenjaar 2004 bereikten de dichtheden op die drie landschapstypen maar liefst respectievelijk 25,5, 20,1 en 10,9 paar per 100 km². Er werd geen verschil in voorkeur tussen de openheid in die landschappen gevonden. Vermoed wordt dat in de kleinschalige landschappen van de zandgronden het prooiaanbod constanter is dan op grootschaligere veen- en kleigronden, waardoor het broedsucces hoger is. Alleen tijdens muizenpiekjaren kwamen in laatstgenoemde gebieden meer jongen groot dan op zandgronden.

Johan de Jong, 2009. The recovery of the Barn Owl Tyto alba in Friesland, northern Netherlands: population growth in relation to landscape features. Ardea 97 (4): 445-452.

De laatste jaren brengt SOVON Vogelonderzoek Nederland aan het eind van het jaar de 'Vogelbalans' uit. Eind 2009 geheel geweid aan 'Flyways', de trekvogels dus. Korte met tabellen en grafieken rijk geïllustreerde artikelen over allerlei aspecten van het wel en wee van de trekvogels in Nederland (en dus ook daarbuiten). Een paar voorbeelden.

De lange-afstandtrekkers onder de Rode-Lijstsoorten blijken het in het algemeen slecht te doen. Naast de veranderingen hier in de broedgebieden staan ze natuurlijk bloot aan allerlei bedreigingen onderweg en in de overwinteringsgebieden. Bij veel

overwinteraars in de Sahelzone sturen neerslag en droogtes voor een groot deel de aantallen bij ons.

Uiteraard wordt in de Vogelbalans ook de jaarlijkse stand van zaken in relatie tot de inmiddels op Europees niveau vastgestelde beschermingsdoelen beschreven. Alleen met zowel de broedvogels als de trek- en wintervogels die al in een gunstige staat van instandhouding verkeerden, gaat het goed en worden de doelen ruimschoots gehaald. Maar bij winter- en trekvogels als Kleine Zwaan, Tafeleend, Zwarte Zee-eend, Grote Zaabek, Meerkoet en Kievit wordt een gestage afname geconstateerd. Als we even naar Texel kijken, 60 % van de broedvogelsoorten waarvoor de vogelrichtlijngebieden op ons eiland zijn aangewezen, zitten in de min, zo'n 10 % zit boven de instandhoudingsdoelstelling de rest van de soorten komt overeen met de doelstelling.

Ook is een stukje over het volgen van de trek met behulp van zendertjes opgenomen. Een prachtig hulpmiddel dat ook geschikt is om te kijken waar vogels hun voedsel zoeken. Bij het artikelje staan bijvoorbeeld kaartjes met satelietpeilingen van een op Vlieland tijdens het broedseizoen gezenderde Zilvermeeuw en een Kleine Mantel. De Zilvermeeuw komt vrijwel niet op de Noordzee, maar vooral rond Griend en de Afsluitdijk, ook op het zuidwestelijk deel van Texel en in geheel Noord-Holland met regelmatige uitstapjes naar Amsterdam. De Kleine Mantel daartegen is nauwelijks op het land te vinden, komt ook niet op het wad, maar wel steeds tot ruim 100 km van huis op de Noordzee. Ook heel sprekend is het kaartje van een gezenderde Brandgans uit Friesland en een Kolgans uit Zeeland die naar het eiland Kolguev in de Barentszee vliegen. De Brandgans met slechts enkele tussenstops, de Kolgans met vele.

Brandganzen moeten hier in hun overwinteringsgebied dus veel meer conditie opbouwen om dat te kunnen doen, dan Kolganzen die het rustig aandoen en al etend noordwaarts trekken.

Vogelbalans 2009, thema 'Flyways'. SOVON Vogelonderzoek Nederland 2009.

Het tweede blad van de NOU dat in samenwerking met SOVON wordt uitgegeven is Limosa. Het laatste nummer van 2009 is een themanummer over de Waddenzee. Ruim 100 bladzijden heel interessante kost over veel Waddensoorten. Bijvoorbeeld over Slechtvalken en steltlopers. Na het uitbannen van DDT en andere organochloorverbindingen is de broedpopulatie Slechtvalken in Scandinavië weer flink toegenomen. En ook in Nederland zelf broeden er steeds meer. In het Waddengebied is een Slechtvalk 's winters geen zeldzaamheid. Het minimale aantal overwinteraars daar wordt de laatste jaren op ruim 45 geschat. En die pikken dagelijks een vogeltje mee. De valken houden zich vaak op in de buurt van foeragerende of overtijende groepen steltlopers en die moeten zich daar dus op instellen. Het is van belang in conditie te zijn voor de trek of voortplanting. Maar zo'n vette vogel is net ietsje langzamer dan een slanke in geval de Slechtvalk aan komt razen. Als de beste foerageergebieden dicht bij de kust liggen met meer hoogteverschillen (duintjes

bijvoorbeeld) waar een valk vanuit de dekking kan toeslaan, is het risico daar geslagen te worden ook groter. Zo zullen er allerlei 'afwegingen' gemaakt moeten worden om de overlevingskans zo hoog mogelijk te houden. Bovendien zullen de sterkste (meest adulte) individuen van een soort de zwakkere (vaak jonge vogels) uit hun favoriete voedselgebied verjagen naar de minder goede, gevaarlijkere gebieden. In het Banc d'Arguingebied is systematisch naar predatie van Slechtvalken op steltlopers gekeken en was het mogelijk het aandeel gepredeerde vogels van het totaal te berekenen. Zo

Slechtvalk in Waal & Burg

(Foto: Hans Jansen)

werd daar 7% van de dicht langs de kust op krabben foeragerende Regenwulpen opgegeten. Voor de Bontbek kwam dat uit op 2% en voor de overige soorten minder dan 1%. Zodra er andere makkelijker te vangen soorten op kwamen dagen, zoals door de trek vermoeide zangvogels of zelfs treksprinkhanen, dan werden de steltlopers met rust gelaten. Ook uit het Nederlandse Waddengebied is bekend dat Slechtvalken niet de meest voorkomende soorten pakken, maar de gemakkelijker te vangen dieren. Vogels die niet in Waddenmilieu thuishoren of, vooral in het weekend, vermoeide of verdwaalde wedstrijdduiven. Zo worden er in het artikel nog veel meer interessante bevindingen vermeld. De slotconclusie is wel dat Slechtvalken waarschijnlijk niet via het doden de populaties reguleren. Wel kan de aanwezigheid van de valken op wat langere termijn gevolgen hebben voor het (aanpassings)gedrag van steltlopers.

Aanpassing zal nodig zijn om de conditie voor de trek of voortplanting op peil te kunnen houden, ondanks de regelmatige energievretende vluchtreacties.

Hout, P.J. van den. 2009. Mortaliteit is het topje van een ijsberg van angst. Over Slechtvalken en steltlopers in de Waddenzee. Limosa 82 (209): 122-133.

De Visdief was de landelijke 'Vogel van het Jaar' in 2009. In Limosa ontbreekt er dan ook geen artikel over die soort. Daarin wordt een analyse gemaakt van de veranderingen in aantallen in de Waddenzee (sterk afgenomen) en het IJsselmeer (sterk toegenomen). Is er verband tussen die twee trends of niet? Daarvoor zijn ringterugmeldingen, broedvogelaantallen en broedsucces (vooral op Griend worden daar sinds lange tijd gegevens over verzameld) bekeken. Van de vele op nest gevangen en geringde Griendse vogels is slechts een klein deel buiten het eiland als broedvogel teruggevonden en dan nog gemiddeld op slechts zo'n 30 km. Gemiddeld was het broedsucces op Griend 0,49 jong per nest. De variatie tussen de jaren was groot. Opvallend vaak deden zich (voor de Visdieven) calamiteiten voor die het broedsucces negatief beïnvloedden: in de 16 jaar sinds het begin van de metingen: 5x hoge waterstanden, 2 jaren sterke verstoring door Velduilen en 1 jaar massale kuikensterfte mogelijk als gevolg van voedselgebrek. Op De Kreupel in het IJsselmeer zijn geen systematische metingen van broedsucces gedaan, maar aan de hand van ringvangsten lijkt het daar toch veel hoger te liggen. Ook op andere plaatsen in het internationale Waddengebied (Delfzijl, Duitsland) ligt het (veel) hoger.

Met alle broedsuccesgegevens en de sterftcijfers van een uiterst nauwkeurig bestudeerde kolonie bij Wilhelmshaven is een model gemaakt om het populatieverloop te verklaren en te voorspellen. De conclusies zijn dat de snelle afname op Griend het gevolg is van een structureel te laag broedsucces in combinatie met emigratie naar andere broedgebieden, waarbij de kolonies in het Waddengebied samen een redelijk gesloten populatie vormen. Als gevolg van de grotendeels ontbrekende natuurlijke dynamiek in het kustgebied heeft de mens de laatste decennia gezorgd voor de instandhouding van goed broedplaatsen voor Visdieven. Het beheren van broedgebieden (zoals Griend) heeft echter als nadeel dat je daarmee broedvogels aanlokt of vasthoudt in gebieden waar het broedsucces structureel te laag is (bijvoorbeeld omdat er veel overstromingen voorkomen of veel predatoren huizen). Dat wordt dan een ecologische valkuil, die op termijn negatief is voor de populatie.

Stienen, E.W.M., A. Brenninkmeijer & J. van der Winden, 2009. De achteruitgang van de Visdief in de Nederlandse Waddenzee. Exodus of langzame teloorgang? Limosa 82 (209): 171-186.

Lieuwe Dijkse

Waarnemingenoverzicht 16 november 2009 t/m 15 februari 2010

Deze winter bleek een winter die we wat betreft de weersomstandigheden niet snel zullen vergeten. Veel sneeuw en veel ijs en dat leverde behalve mooie landschappen ook veel unieke vogelwaarnemingen op. Het was een hele goede winter voor soorten als Witbuikrotgans (er tekende zich in Nederland en ook op Texel een heuse influx af), Kleine Rietgans en Grote Zaagbek. Verder werden veel soorten die normaal een verborgen leefwijze hebben uit hun schuilplaatsen gedreven. Hierbij vielen vooral de hoge aantallen Hout- en Watersnippen op, maar ook Bokjes, Waterrallen en Roerdompen werden op onverwachte plaatsen aangetroffen. Helaas legden deze soorten ook met regelmaat het loodje en soorten als IJsvogel en Grote Gele Kwikstaart waren in tegenstelling tot voorgaande jaren vrijwel niet aanwezig.

In deze periode werden slechts 2 **Parelduikers** gemeld, beide >zw over de Noordzee. Leuk was de ontdekking van een 1w **IJsduiker** langs de Waddenkust tussen de IJzeren Kaap en de haven van Oudeschild op 21-24 november. Het maximale aantal **Geoorde Futen** bij de IJzeren Kaap bedroeg 9 op 19 januari en dat van de **Kuifduiker** was 5 ex op zee ter hoogte van het Wagejot op 23 november. In 2010 werden circa 5 verschillende **Kuifduikers** gemeld. De **Roodhalsfuut** was erg schaars met slechts 2 ex, waaronder 1 ex in de haven van Oudeschild van 30 november t/m 7 december. Eind december en de eerste week van januari werden met regelmaat 1-2 onvolwassen **Kuifaalscholvers** waargenomen in het Marsdiep en de NIOZ-haven. De **Grote Zilverreiger** van de Horsmeertjes werd hier op 21 november het laatst gemeld en op 10 januari werd 1 ex gemeld in de Westen. Opmerkelijk was de waarneming van een **Lepelaar** op 17 november en vervolgens weer (of nog?) op 1-2 januari.

Wilde Zwanen worden jaarlijks gezien, maar dit jaar in iets hogere aantallen dan de laatste paar jaren. Eind december verbleven 1-3 ex in de Slufter. Op 3 januari vlogen 5 ex >no over het NIOZ en op 5 januari bleken deze langs de Noordhaffel te zitten. Vervolgens bleek het traditioneel goede gebied rond de Veenselangweg, Laagwaalderweg en Kadijkseweg weer een vaste pleisterplaats van 13 januari t/m minimaal 15 februari. Hier werden maximaal 7 ad en 3 1w geteld op 1 februari. Op 7 februari werden in totaal 14 ex geteld (7 in voorgenoemd gebied, 5 in zuidelijk Eierland en 2 langs de Oude Weg bij Den Hoorn). De aantallen **Kleine Rietganzen** waren in december laag (een paar kleine groepjes), maar in januari namen de aantallen flink toe met op 7 februari 132 ex langs de Laagwaalderweg en 105 ex langs de Hollandseweg, voor Texel hoge aantallen. Pas op 18 december werden de eerste **Witbuikrotganzen** gemeld, maar wel gelijk 11 ex (2 familiegroepjes met in totaal 7 jongen) in Zeeburg. Hierna werden tot half januari regelmatig 1-2 ex waargenomen. Op 16 januari werden 10 ex op Texel geteld, op 19 januari zaten 14 ex bij Nieuweschild, op 5 februari werden 18 ex geteld evenals op de 12de. Op 13 en 14

februari werden respectievelijk 32 en 48 ex geteld met als grootste groep 23 ex op de Bol op de 14de. De **Zwarte Rotgans** was in december en januari schaars met in totaal slechts 3 meldingen. In februari arriveerden er blijkbaar meer, want op 13 en 14 februari werden resp 2 en 3 ex gemeld. Er werden slechts 7 **Toppers** waargenomen, waaronder een 2kj man in de veerhaven op 9 en 10 januari. 17 **Grote Zee-eenden** werden waargenomen, vooral langsvliegende ex boven de Noordzee, maar ook een vrouw in de veerhaven op 10 januari. Van de **IJseend** werden slechts 2 waarnemingen van in totaal 4 ex ontvangen. Er werden 12 **Nonnetjes** doorgegeven waarvan 3 vrouwtypes langs de Genteweg op 14-15 januari en nogmaals op 14 februari de grootste 'groep' vormden. 1 man **Grote Zaagbek** in de Westerkolk op 21 november was de eerste van het najaar, waarna maar liefst 35 ex werden waargenomen, hoewel dubbeltellingen niet geheel uitgesloten zijn. De grootste concentratie betrof 5 mannetjes in de Roggesloot op 25 januari.

Grote Zaagbek op het ijs van de Roggesloot

(Foto: René Pop)

Er verbleven heel weinig **Ruigpootbuizerds** op het eiland getuige de slechts 2 waarnemingen van mogelijk hetzelfde ex, op 25 december in Wassenaar en op 14 februari pas weer bij de golfbaan. **Waterrallen** lieten zich in tal van kleine slootjes en plasjes nabij open water zien in de vorstperioden, soms etend van aas, zoals dode Meerkoeten. Dat veel **Houtsnippen** goed te zien waren in de sneeuw werd getoond

door oplettende waarnemers die op 9 januari 31 ex waarnamen op verschillende erven op de noordoostkant van Texel. Grotere groepen werden ook waargenomen, bijvoorbeeld 12 ex langs de Fonteinsweg op 14 januari en eveneens 12 op vakantiepark Sluftervallei op 25 januari. De volgende **Rosse Franjepoten** werden nog waargenomen: 1 ex in de veerhaven op 20 november, 1 ex in de Witte Hoek op 28 november en 1 ex in wederom de veerhaven en het NIOZ-buitenveld op 28-29 november.

Toon Pop bij de Rosse Franjepoot in de Witte Hoek

(Foto: René Pop)

Bijzonder voor de tijd van het jaar waren de waarnemingen van **Zwartkopmeeuwen**: op 29 november 1 ad w >zw langs paal 12, op 24 december, 1 1w bij 't Horntje en op 23 januari 1 ad w bij het vliegveld. Een 1w **Geelpootmeeuw** zat op 4 januari in de haven van Oudeschild, op 17 januari vloog 1 ad over de Muy en op 6 februari zat een 1w in het Wagejot. Een 1w **Pontische Meeuw** bevond zich op 8 december in het Burger Nieuwland. Eind november werden nog 2 **Alken** langsvliegend boven de Noordzee opgemerkt.

Gedurende deze winterperioden werden 6 waarnemingen van **Kerkuilen** ontvangen, meestal ex die zich in het donker in het schijnsel van de koplampen van auto's lieten vangen. Op 29 november werd een doodgereden ex opgeraapt langs de Postweg.

Op 18 december vloog 1 **Pestvogel** >zw over de Staatsbossen en op 4 januari 1 >zw over Den Burg. Op 8-11 februari bevonden zich 3 ex in De Cocksdorp en mogelijk werd

een van deze vogels op 14 december op de Krim gezien. Dat het winterweer niet alle zangvogels deed wegtrekken bleek uit de waarnemingen van 2 **Zwarte Roodstaarten** in november, 2 in december en 1 vrouwtje in de haven van Oudeschild op 18 januari. Op 9 februari werd een vrouwtje dood opgeraapt in De Cocksdorp. **Bonte Kraaien** waren schaars met slechts 5 ex waarvan het ex in Waal en Burg op 1-14 december het langst bleef.

Vincent Stork

Pestvogel in De Cocksdorp

(Foto: René Pop)

Uiterste inzenddatum van uw kopij voor de eerstvolgende Skor:

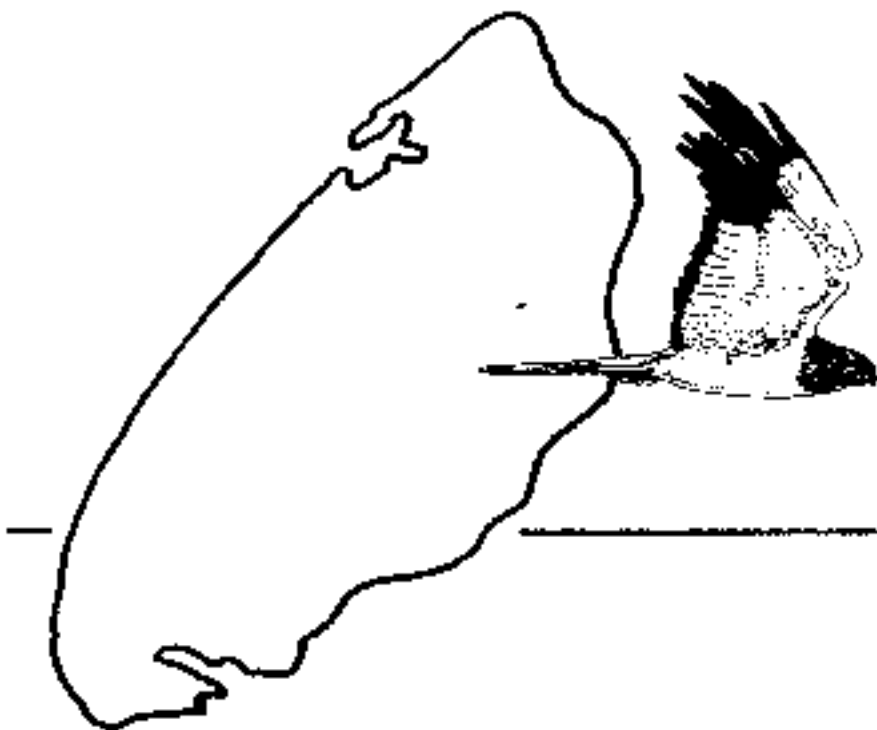
15 april 2010

15 juni 2010

15 september 2010

15 november 2010

15 februari 2011

Inhoudsopgave

- Colofon	blz. 2
- Van de redactie	blz. 3
- Van het bestuur	blz. 4
- Agenda	blz. 6
- Wad- watervogeltellingen op Texel 1980 –2008: de Grote Mantelmeeuw	blz. 8
- Ganzenexcursie naar Friesland	blz. 15
- In de ban van de ring (I): Kolganzen op Texel	blz. 16
- Huisdieren in de natuur	blz. 19
- Korverskooi nr. 65: Ringvangsten in 2009	blz. 21
- Uitzonderlijk: Oeverloper is geen bijeneter	blz. 27
- Oproep aan leden van VWG Texel	blz. 28
- Het Jaar van de Bruine Kiekendief	blz. 29
- Nationale Tuinvogeltelling 2010-02-19	blz. 34
- Te koop, te geef, te huur of te grabbel	blz. 35
- Uitgelegd: Kleine Mantelmeeuw vs. Grote Mantelmeeuw	blz. 36
- Texel Natuurlijk	blz. 38
- Vers van de pers	blz. 39
- Waarnemingen 16 november '09– 15 februari '10	blz. 43

